



В. Полищук

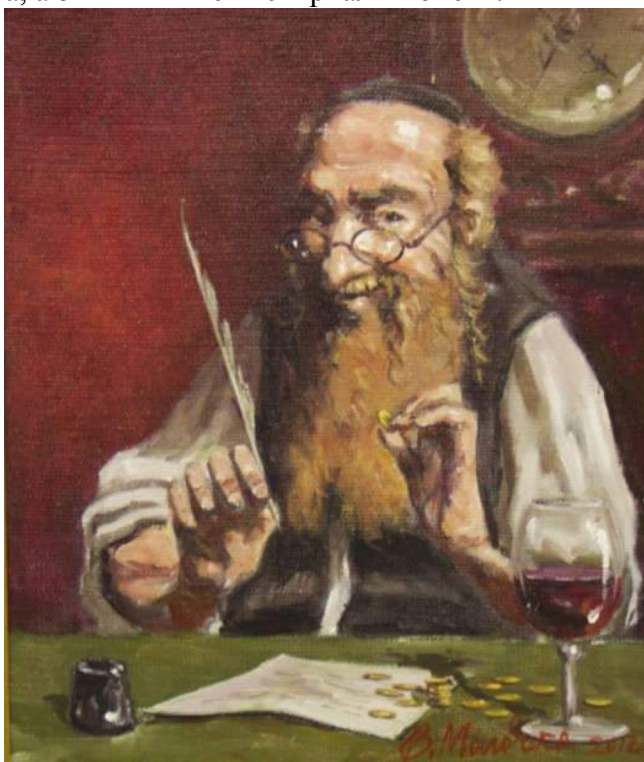
УБИЙСТВО

НА ФОРТЕЧНИХ

ВАЛАХ

ЄЛИСАВЕТГРАДСЬКИЙ ЛИХВАР САНОВИЧ ПАРАЗИТУВАВ НА ЮНКЕРАХ

Образ дореволюційного лихваря у нас асоціюється, насамперед, зі старою жінкою з роману Достоевського «Злочин та кара», з її мізерністю та паразитичністю. У багатьох творах мистецтва лихварі – негативні герої, яких засуджували митці. Лихварство відображено у творах живопису різних епох. В оповіданні Гоголя «Портрет» персонаж лихваря являє собою, в деякому розумінні, диявольську фігуру. Пушкін, описуючи пекло, зобразив лихваря, якого смажить на вогні бісенья. Данте у своїй «Божественній комедії» зустрів лихварів на кордоні восьмого кола, з висячими на їхніх шиях гаманцями - символом їх ремесла, а з їхніх кишень стирчали монети.



Не меншим негідником був і єлисаветградець Егіда Санович. Він мав магазин з продажу картин та інших речей. Та торгівля була лише прикриттям. Санович давав гроші у борг під астрономічні відсотки. Пропонував картини за ціною, яка у кілька разів перевищувала справжню. Змушував підписати рахунки та векселі на суми, що перевищували як вартість товару, так і кількість грошей, які давав. Купивши таким чином картину, клієнт відразу продавав її тому ж таки Сановичу, але уже за копійки.

Основними клієнтами були юнкери кавалерійського училища. Маючи потребу в грошах, особливо перед випускними іспитами, вони підписували векселі, в які Егіда вносив майбутнє місце проходження служби, куди їх направляли після закінчення училища. А коли новоспечені офіцери приїжджали у полк, Санович заповняв ці вексельні бланки і пред'являв їх для сплати. Тим, хто не міг заплатити, пропонував підписати нові зобов'язання, але уже на більшу суму.

Лихварством Санович займався майже 20 років. У місті знали про його афери. Та влада чомусь не звертала на них уваги, хоча у Російській імперії лихварство вважали аморальним, і закон переслідував перевищення певної процентної ставки.

Про Сановича згадував у своїй книзі уродженець Єлисаветграда Олександр Семененко, обербургомістр Харкова часів окупації 1942-1943 років: "Санович - багатний магазин - давав під проценти грошенята юнкерам, брав векселі ніби за продані багети. Один юнкер застрелився, коли відкрилося, довелося сидіти Сановичу в арештантських ротах..."

Щоб перестрахуватися від неповернення грошей, Егіда давав у борг лише тим юнкерам, у яких були багаті батьки, або ж родичі. Найбільш відома жертва - Микола Миколайович Аркас, син автора «Історії України-Русі», командир полку Дієвої армії УНР, який 24 вересня 1901-го за

2-м розрядом закінчив Єлисаветградське кавалерійське училище. У результаті багаторічного тісного співробітництва з Сановичем він позбувся крупної суми. Два юнкери - Горбачевський та князь Бебутов, застрелилися. Юнкер Романов був по руках та ногах пов'язаний борговими зобов'язаннями перед Сановичем. Та оскільки батько відмовився оплатити борги сина, юнкер застрелив його...



Коли про лихварство Сановича стало відомо начальнику кавалерійського училища, то він заборонив юнкерам відвідувати магазин Егіди. Тоді лихвар влаштував окрему кімнату у магазині для прийому юнкерів, і впускав їх туди через чорний хід.

1908-го поліціймейстер Сухоруков провів розслідування щодо лихваря. Переконався, що Егіда займається брудною справою, і став клопотати перед тимчасовим генерал-губернатором про виселення Сановича з міста. Але цього чомусь не сталося. Можна припустити, що лихвар дав комусь хабара у Херсоні.

У вересні 1910-го один з позичальників - Костянтин Чебанов, на той час штаб-капітан у запасі, звернувся до судової влади, звинувативши Сановича у лихварстві. Справа

дійшла до суду у 1914-му. Окружний суд в Єлисаветграді розглядав її три дні поспіль - з 6 по 8 березня. Місцева газета «Голос Юга» для висвітлення процесу у трьох номерах виділила по одній сторінці формату А1. Суд заслухав 28 свідків та потерпілих, третину з викликаних. Дехто відмовився свідчити проти Сановича, бо той, дізнавшись про слідство, став обробляти свідків та залякувати їх вбивством. Так не з'явилися на суд офіцери Лукін, Крижановський, Алфьоров, Немцев, Божанов, сотник Власов та багато інших.

Найбільш показовими на суді були свідчення Миколи Аркаса. У червні 1907-го, коли він уже завершив військову службу, Микола Миколайович приїхав у Єлисаветград до Сановича за грішми. Лихвар запропонував купити у нього картини, оцінивши їх в 800 рублів, зарахувавши до цієї суми старий борг Аркаса у розмірі 500 рублів. Санович узяв з Аркаса бланкових векселів на 2500 рублів строком на 10 місяців. Картини лихвар допоміг заставити у магазині Абрама Шупа за 100 рублів. А вже через годину картини повернулися до магазину Сановича.

У 1908-му за відстрочку платежа на 11 місяців Санович отримав від Аркаса 400 рублів. 24 грудня того ж року Егіда отримав від Миколи Миколайовича ще 100 рублів і зарахував їх як «дорожні витрати». Потім за відстрочку платежа на три місяці за тими ж векселями на 2500 рублів взяв бланкових векселів на 4500 рублів, що склало майже 720 процентів. 23 березня 1909-го Санович дав Аркасу 75 рублів, а за відстрочку платежа у розмірі 7000 рублів на один день, змусив видати йому векселів на 5100 рублів, а потім забрав цю суму. У 1910-му Аркас знову звернувся до Сановича. Той погодився позичити за умови, що Аркас візьме у нього п'ять картин, один флакон одеколону, гаманець та дорожню сумку вартістю 65 рублів. Аркас погодився і узяв ще 195 рублів готівкою, підписавши вексель на 3000 рублів строком на півроку.

На запитання прокурора чому він, потребуючи грошей, купував картини у Сановича, Аркас відповів, що таким чином робив «послугу за послугою». Одного разу, коли Санович приїхав до Аркаса за грішми, а тому не було чим платити, то продав свого коня. Санович дав підписати Аркасу двічі один і той же вексель, а потім забрав гроші за одним векселем з нього, а за іншим – з його батька, якого також звали Микола Миколайович. Узявши у Сановича 1000 рублів, Аркас у підсумку віддав лихварю 16 000 рублів.

До Аркаса у Кишинів приїжджав Мармер, шурина Сановича, який просив змінити свої покази на користь лихваря. Мармер сказав, що якщо Аркас відмовиться від свідчень, то Санович не буде притягати його до відповідальності за наклеп і навіть показав розписку Сановича про це.

Інша жертва - юнкер Микола Писарєв, у 1907-му узяв 200 рублів на три місяці. Санович відібрав у нього вексель на 300 рублів і ломбардну квитанцію на закладені юнкером діамантові речі вартістю 300 рублів. Коли Писарєв розраховував за векселем, то не отримав ломбардну квитанцію.

Подібним чином Санович отримав астрономічні проценти від позик, наданих юнкерам Захар'їну та Лашкевичу, військовому лікарю І.Брукендалову, купцю Хуторянському та багатьом іншим. Усім їм пропонував підписувати бланкові векселі та незаповнені рахунки. Говорив, що підпис нерозбірливий, і пропонував підписати ще один папірець. А потім пред'являв до оплати обидва екземпляри.

Давав Санович у борг не лише юнкерам. Один з клієнтів переписав на Егіду свій магазин. Янкель Левензон був знайомий з Сановичем 15 років. Торгував дамськими шляпками у магазині, який знаходився по-сусідству з магазином Егиди. Справи йшли погано, Санович у січні 1906-го позичив Левензону 500 рублів, взявши векселів на 800

рублів на три місяці. Згодом через борги Левензон перевів свій магазин на дружину Сановича. Потім Янкель кілька разів намагався застрелитися та повішатися.

Свідчити у суді приїхав колишній юнкер, офіцер драгунського полку з Казанської губернії С.Гайдабажі. Також колишній юнкер В.Булгаков приїхав на суд з Польщі. Вони заявили, що Санович тримав усіх своїх боржників у «їжакових рукавицях».

Власник магазину Хаїм Шмулевич пригадав, що якось у його магазин прийшов Санович з двома молодими людьми, очевидно юнкерами. Відрекомендував їх мільярдерами. Це були брати Ковальови. Шмулевич відпустив їм в кредит речей на 1000 рублів. Ці речі потім опинилися у Сановича. А брати Ковальови згодом були розорені.

Штаб-капітан Костянтин Чебанов, який жив у 1914-му в Одесі, заплатив «компанії» Сановича 7000 рублів, у той час як взяв у нього у борг готівкою 360 рублів. Коли Чебанову потрібно було 200 рублів, він звернувся до Сановича. А той відіслав до Мармера. Мармер погодився дати гроші, але за умови, що утримає з Чебанова 40 рублів у вигляді процентів. Таким чином Чебанов отримав на руки лише 160 рублів. У кімнаті Мармера, яка була погано освітлена, підписав два векселі, не розібравшись, що підписує. Мармер говорив, що ці векселі по 100 рублів строком на три місяці кожний. Та коли Чебанов жив уже в Одесі, до нього приїхав з Єлисаветграда посланець Мармера і пред'явив векселі на 4000 рублів!

Під час обшуку у магазині Сановича поліція знайшла шкатулку, у якій були різні документи на 35 000 рублів. Сума на той час астрономічна.

...Присяжні радилися чотири години. Врешті, опів на третю годину ночі, вони оголосили свій вердикт: винний. Сановичу призначили тюремне ув'язнення на один рік з позбавленням особливих прав і переваги.

ТАЄМНИЦЯ ДВОХ СКРИНЬ

Ця історія про те, як поліція Єлисаветграда розкрила пограбування поштового потягу в Середній Азії, затримала його учасників і вилучила у них більшу частину викрадених грошей. Злочинці спробували сховатися від правосуддя на Україні, купити землю і зайнятися сільським господарством. Та їх погубили поспішність, самовпевненість і нахабство. Але в першу чергу – професіоналізм розшукової поліції Єлисаветграда.

1 жовтня 1912 року у Єлисаветград приїхав молодий пан, що відразу звернув на себе увагу місцевої поліції своєю гульнею та безчинствами. Узявши візника, він з вокзалу відправився в готель «Біржа». Але там не було вільних місць і гостю довелося їхати в «Північний готель». Знявши номер, він знову узяв візника і поїхав в ресторан Козлова відсвяткувати приїзд. Зайнявши окремий кабінет, зажадав дорогі вина і закуски. Побачивши, які делікатеси несуть в кабінет офіціанти, за столик до незнайомця відразу ж піділи дві панночки легкої поведінки. Адміністрація ресторану, оцінивши скромний одяг відвідувача, спочатку захвилювалася: а чи зможе він розрахуватися? Але коли клієнт став кидати на стіл крупні банкноти, швидко заспокоїлася. Та усе ж таки законопослушність узяла верх і про дивного відвідувача повідомили в поліцію.

Від Козлова наш герой поїхав в ресторан «Росія», де продовжив гульню. А в десять годин вечора, тепер уже у супроводі парочки дівчат, знову з'явився в готелі «Біржа» і зажадав номер. Швейцар, побачивши, що гість п'яний, викликав поліцейського пристава. Той обшукав кишені буяна, знайшов у них декілька сотенних папірців та паспорт на прізвище Стрельникова, і залишив у спокою, сказавши швейцарові, що у молодого чоловіка є чим розрахуватися. Швейцар цього разу знайшов номер для Стрельникова, хоча декількома годинами раніше відмовив йому, і гість закрився у номері з дівчатами.



О восьмій ранку Стрельников вийшов з «Біржі» і більше туди не повертався. Оскільки його речі залишилися у «Північному готелі», він зайшов туди і відіслав швейцара в контору російського транспортного товариства. Швейцар передав прохання пана: негайно відправити два ящики з товаром із шкіри - один до Ташкента, а інший у Симбірськ. Причому Стрельников наказав швейцарові застрахувати товар на 100 рублів. Службовець контори відповів, що сьогодні він зробити цього не зможе, і попросив прийти наступного дня.

Стрельников образився, і вранці наступного дня пішов не у контору транспортного товариства, а на квартиру його начальника. І став наполегливо вимагати негайної відправки ящиків на Волгу і у Середню Азію.

Начальник спробував було пояснити гостю, що контора відкривається о дев'ятій, а зараз лише восьма, та що на приватній квартирі такі питання не вирішуються. Стрельников на це відповів грубістю. Тоді господар покликав службовця і велів йому вивести гостя з квартири, що і було зроблено.

У контору транспортного товариства Стрельников добрався до десятої години. І з порогу почав наполягати на негайному транспортуванні свого товару. В цей час в контору прибув наглядач розшукового відділення, що вже стежив за підозрілим суб'єктом. Розпитавши Стрельникова про мету його приїзду в Єлисаветград, він ввічливо попросив пройти з ним в розшукове відділення. Туди ж відвезли і ящики.

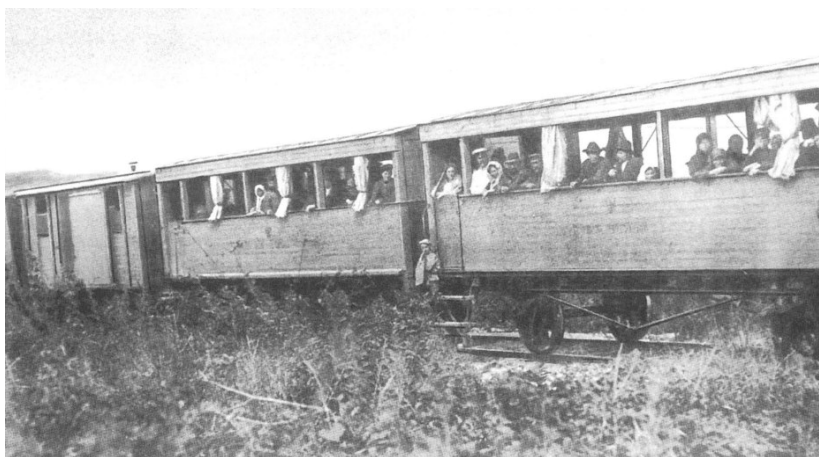
У розшуковому відділенні скрині відкрили. В одній була солома, а в іншій - солом'яні кульки для пляшок з вином. Засунувши руку в солому, наглядач намацав в ній папір і витягнув назовні пакет з грішми. У пакеті було 89 390 рублів. Тоді перевірили кишені Стрельникова, і витягнули з сюртука револьвер.

Переконавшись, що перед ними злочинець, поліцейські допитали чоловіка. На запитання він відповідав невиразно. Природу грошей пояснив тим, що їх йому в потягу дав невідомий чоловік у формі залізничника.

За відомостями поліції повіту, Стрельников був в Єлисаветграді півтора місяці тому. Зупинявся в готелі «Біржа» (от чому він поїхав з вокзалу в цей готель!). Був він також і в селі Петроострів Єлисаветградського повіту (зараз це село в Новомиргородському районі). І його там заарештовували, але за відсутністю доказів відпустили на свободу. Стрельникова підозрювали в тому, що він був співучасником пограбування поштового потягу в Самарканді.

Наступного дня, 3 жовтня, бажаючи провести розслідування, розшукова поліція відправилася в село Петроострів, де проживала дружина Стрельникова. Поїхали туди начальник розшукового відділення Колодій і наглядач Фомін. Прибувши до будинку Товстюків, де мешкала дружина Стрельникова, поліцейські провели обшук. Знайшли гроші - 36 рублів, і багато золотих речей - годинники, ланцюжки і браслети. Стрельникову і Товстюкову заарештували. Чоловік останньої уже сидів за підозрою в пограбуванні пошти в Ташкенті. Його причетність до

злочину була виявлена, коли він, людина небагата, приїхавши у Петроострів відразу ж уклав угоду із землевласником Невегловським на купувлю його маєтку вартістю 59 тисяч рублів, і вніс завдаток в сумі 15 тисяч рублів. Разом з Товстюковим у Петроострові були арештовані й Іван Лемдянов з дружиною. Поліція встановила, що під час пограбування пошти в Ташкенті Стрельников служив машиністом на залізниці, Товстюков - помічником машиніста, а Лемдянов - стрілочником.



На допитах Стрельников тримав себе спокійно і на всі запитання прокурора відповідав, що нічого не знає, або розповідав усіяку нісенітницю. Про його затримання дали телеграму у Середню Азію. І звітти прийшло повідомлення, щоб елісавегтрадці відправили Стрельникова у розпорядження судового слідчого Самаркандського окружного суду Френкеля. У неділю 14 жовтня його повинні були етапним порядком відправити до Самаркандської обласної в'язниці. Гроші, відібрані у Стрельникова, поліціймейстер відіслав на зберігання в казначейство.

При затриманні на першому допиті Стрельников заявив, що він не був судимий. Потім зізнався, що вже сидів у в'язниці у справі про озброєний напад на залізничну станцію.

Але за браком доказів його виправдали тоді. Змів він також і свої свідчення про походження грошей - заявив, що знайшов їх на городі Товстюкова у Петроострові. Очевидно, йому вже доводилося брати участь в бойових діях, тому що на тілі були кульові і ножові поранення, які вже зарубцювалися.

Але герой таємничої історії зі скринями, в яких виявилось 90 тисяч рублів, не був етапований до Самарканду. Знявши з себе сорочку і обмотавши її навколо шиї, він поступово стягнув петлю і таким чином задушив себе власними руками. Самогубство сталося уночі, а труп виявили при уранішній перевірці тюремних камер.

У номері за 11 квітня 1913 року елисаветградська газета «Голос Юга» повідомляла: «Награды от эмира Бухарского. Исправнику П.И.Борисову эмир Бухарский пожаловал орден Золотой звезды 3-й степени, бывшему уряднику села Петроостров Г.Лупулову - золотую медаль, и чинам городской полиции - начальнику сыского отделения господину Кололию и надзирателю господину Фомину - золотые медали. Награды эти находятся в святы с нахождением бухарских денег, обнаруженных у грабителя Стрельникова, задержаного в городе Елисаветграде».

ЧУДО-ЛІКИ ПОЛЯКОВОЇ

Шахраї намагаються нажитися на бажанні громадян позбутися хвороб. Вони рекламують свої лікарські засоби та прилади як панацею від усіх захворювань. Наше видання неодноразово писало про подібні афери, які закінчувалися тим, що громадяни, придбавши за кругленьку суму пропоновані шахраями ліки, здоровішими не ставали, а деколи навпаки, їх стан здоров'я різко погіршився. А шахраї, продавши свої «чудо-ліки», збагачувалися на чужому горі.



Подібні шахрайства старі як світ. Це підтверджує історія з 20-річною Єлисаветградкою Марією Поляковою. У березні 1912 року вона сиділа на лаві підсудних. Незважаючи на юний вік, жінка зуміла

провернути аферу з ліками від хвороб очей. У 1909 році вона відіслала у газети “Нива”, “Копійка” та ряд інших столичних та провінційних видань рекламне оголошення. Повідомляла, що їй вдалося винайти чудодійний засіб, який Марія Олександрівна назвала “Світло”. Пропонувала хворим флакон рідини за 3 карбованці.

І ця реклама стала двигуном шахрайства. У Єлисаветград на адресу Марії Полякової посипалися листи-замовлення з усієї Російської імперії. І нічого тут дивного немає. Адже винахідниця обіцяла зробити сліпих зрячими, вилікувати трахоми, катаракти, золотуху, зняти з очей більмо, позбутися близорукості і навпаки - далекозорості. Ті, хто зовсім нічого не бачив, або бачив цей світ як у тумані, вирішили терміново придбати чудодійний засіб з Єлисаветграда.

Замовлення надсилали як прості люди, так і купці, священики, полковники. Жертвою шахрайки Полякової стали навіть такі світила тогочасної медицини як професори Гіршман (на фото) та Мандельштам. І майже усі, хто надіслав до Єлисаветграда замовлення, оперативно отримували відповідь від Полякової. Разом з флаконом свого чудодійного засобу Марія Олександрівна надсилала хворим у посиленні брошуру. Вона була наповнена листами-подяками від громадян, яким “Світло” дозволило зробити світ світлим, а

хвороби, які вони мали, після промивання єлисаветградською рідиною зникли.



І так тривало два роки. За цей час ніхто із клієнтів Полякової не зцілювся, а от більшість навпаки стала гірше бачити. Серед них - священник Ходакевич. Він вичитав у газеті “Нива” оголошення про чудодійну силу “Світла” і замовив флакон ліків. Збирався позбутися трахоми. Але після кількох промивань очей рідиною на одне око взагалі перестав бачити. Можливо, святий отець

і не звертався б до поліції, якби не вичитав у брошурі, яку йому прислала цілителька, свій лист-подяку їй. Начебто він після промивання очей «Світлом» став бачити як молодий. Ця брехня вивела з рівноваги священника і він пішов зі скаргою на Полякову до поліції.

Жертвою єлисаветградської цілительки став і полковник Ціклауров з туркменського міста Ашхабад. Військовий хотів краще бачити, а катаракта на очах заважала кар’єрі. Проте виписаний з Єлисаветграда флакон «Світла» лише погіршив його зір. А от чиновник Семенов з молдавського міста Кишинів вислав до Єлисаветграда 3 карбованці, та ліки так і не отримав. І теж пішов зі скаргою на Полякову до поліції.

Коли до Єлисаветграда посипалися листи-скарги на цілительку, поліція змушена була припинити її бурхливу діяльність. У грудні 1910 року на її квартирі провели обшук. Знайшли 15 пляшок з каламутною пінливою рідиною

жовтого кольору, які були запечатані сургучем. Також вилучили наклейки, виготовлені у друкарні, з таким текстом: “Марія Александровна Полякова. В Елисаветградє. «Свет» - «Welt». Бойтесь подделок. Перед употреблением взболтать». Був у Полякової архів з 30 тисячами листів-замовлень. Дві пачки надрукованих подяк, у кожній з яких по 5000 листівок, чекали на відправлення. В алфавітному порядку прізвищ замовників розкладені у ящику їх листи. Вела Полякова і книгу відісланого товару, у якій було заповнено 43 сторінки.

Кілька флаконів “Світла” поліція відіслала до Херсона, де лікарі виявили у рідині сірчано-кислі солі міді та цинку.

На суді Марія Олександрівна сказала, що це була не її ідея, а дядька Федора Бірюкова, і вона займалася цією справою виключно за його вказівкою. Це він усе придумав, писав листи-подяки і керував її діями. Звісно, що Федір Бірюков заперечив слова племінниці, і сказав, що він вперше чує, що вона займалася розсилкою флаконів, і що до цього він ніякого відношення немає. Чоловік Полякової Василь також сказав, що він не знав, чим займалася дружина, і він їй не допомагав.

Покаранням за це шахрайство для Марії Полякової став штраф у 100 карбованців та два місяці ув’язнення, які їй призначив суд.

Кореспондент «Голоса Юга», який писав у газеті про судовий процес над Поляковою, зазначив в інформації, що таке могло статися лише через «дурість, неосвіченість людей і бажання позбутися хвороб».

Слід сказати, що й сьогодні, через сто років, це бажання не змінилося. Тому й сьогодні процвітають шахраї від медицини.

ЯК СВЯТКУВАЛИ ДЕНЬ ПОЛІЦІЇ У ЄЛИСАВЕТГРАДІ

Мало хто з сучасних працівників міліції знає, що у царській Росії правоохоронці теж мали своє професійне свято – День поліції. Вперше його почали святкувати 5 жовтня 1914 року.

Цікавий історичний факт: рішення про встановлення Дня поліції було прийнято імператором Миколою II 7 (за новим стилем 20) грудня 1913 року! В указі самодержця, зокрема, вказувалося: „... Встановити загальне для поліції імперії річне свято 5 жовтня в ім'я святителя Олексія, митрополита московського”. Зазначимо, що 5 жовтня – день „тезоімеництва”, тобто іменин спадкоємця російського престолу цесаревича Олексія Миколайовича, покровителем якого вважався святий Олексій. Саме день іменин сина імператора і став професійним святом російських поліцейських.

Перше святкування Дня поліції 5 жовтня 1914 року проходило в складних соціально-політичних умовах: почалася Перша світова війна. Підготовка до свята тривала кілька місяців, збирали гроші у підрозділах поліції на придбання ікони святого Олексія.

У день свята в столиці, а також у всіх губернських і повітових містах відбулися загальні молебні з водосвяченням



Ікони святого Олексія, паради з участю чинів поліції, а також загальні збори особового складу поліції, на яких були присутні представники місцевої влади, правоохоронних і судових органів, військового командування. Загальні збори проходили у приміщеннях поліцейських управлінь і дільниць.

Не менш урочисто відзначали правоохоронці своє свято і на периферії. Ось що писала про святкування у Єлисаветграді дня поліції місцева преса:

„Полицейский праздник. Вчера городская и уездная полиция праздновали годовой полицейский праздник. Чины городской полиции во главе с исполняющим обязанности полицеймейстера С.П.Романовским собрались к часу дня в помещении городской полиции, где отцом П.Колосовым с соборным причтом был отслужен молебен, после которого отец П.Колосов произнес речь, посвященную деятельности полиции, которая, по мнению отца Колосова, стоит всегда на страже интересов патриотизма. Чины уездной полиции во главе с исправником А.П.Пашенко собрались в казарме стражников, где также был отслужен молебен. По случаю праздничества в город съехались много станowych приставов уезда”. („Голос Юга”, 6 жовтня 1915 року).

„Годовой праздник полиции. Вчера в уездной полиции по случаю годового праздника полиции отслужено было молебствие, по окончании которого отец Павел Колосов, отметив самоотверженную деятельность чинов полиции в столь тяжелое военное время, пожелал им дальнейшего процветания на пользу Отечества. На молебствии присутствовали исправники, помощники исправников, жандармский подполковник Аплечеев, ротмистр Афросимов. Городской голова, председатель земской управы, председатель окружного суда, прокурор и другие прислали поздравления. В заключение исправник А.И.Пашенко выразил своим сотрудникам благодарность за полезную

службу и провозгласил «ура» Государю императору». («Голос Юга», 6 жовтня 1916 року).

Своє професійне свято правоохоронці Російської імперії відзначали всього тричі. У березні 1917 року царська поліція була ліквідована і День поліції канув у Лету. Згадали про нього в Україні через 7 років, коли постановою колегії НКВС УРСР від 14 жовтня 1924 року було прийнято рішення святкувати День міліції 5 лютого на ознаменування прийняття Радою Народних Комісарів УРСР декрету „Про організацію міліції” (5.02.1919 р.). Таким чином, радянські міліціонери одними з перших мали своє професійне свято.

НА ПЕТРІВСЬКІЙ СТОЯВ БУДОЧНИК ПАРХОМЧУК

Як писав О.Пашутін, поліція в Єлисаветграді створена у 1784 році. На її утримання з міської казни виділяли 580 рублів. Нижчих поліцейських чинів, яких називали «будочниками», утримували за рахунок податку з домовласників. У місті було 11 поліцейських будок, на кожную з яких наймали по два будочники. До їхніх функцій входили охорона порядку на вулицях, нагляд за міським ринком та збір податків. Першим городничим був колезький асесор Іван Прокопович Стогов. З 1829 року замість городових поліцією керували поліцмейстери, що було пов'язано із передачею Єлисаветграда до управління військових поселень.

Штат міської поліції був Височайше затверджений 14 червня 1841 року: поліцмейстер, два приватних пристава, чотири квартальних наглядачі, писар, його помічник та вісім канцелярських службовців. Щорічно міський бюджет виділяв на утримання поліції 3767 рублів 14 копійок. Підпорядковувалася вона міському голові і Херсонському губернському поліцейському управлінню. З першого дня існування поліція міста користувалася "Уставом благочиния или полицейским" від 1782 року. А у 1842 році був виданий "Устав предупреждения и пресечения преступлений".

З 1864 року до штату поліції міста входили поліцеймейстер 7-го класу, два пристави 9-го класу, 3 помічники пристава 10-го класу і секретар 10-го класу. На штатне утримання поліції місто щорічно вносило в держказначейство по 5700 рублів. У 1874 році за клопотанням міської думи була введена посада третього помічника пристава. Він наглядав за базаром і платило йому місто. До 1890 року у Єлисаветграді було 80 нижніх поліцейських чинів, а потім штат збільшили на 30 чоловік. Наприкінці XIX століття поліція обходилася місту в 32 910 рублів щорічно.



Спершу поліцейські квартирували у дерев'яному будинку на розі вулиць Невської та Преображенської, який згодом згорів. У XIX столітті поліцію перевели до кам'яного будинку по Великій Перспективній вулиці. Наприкінці XX століття міське поліцейське управління було в будівлі міської думи, 1-ша поліцейська частина квартирувала у будинку Дембовського по Пашутінській вулиці, друга – у будинку Когона на Банній площі, третя - по Великій Пермській вулиці. Пошукове віддлення, яке очолював Павло Іванович Кололій, знаходилося у будинку Ходоровського по вулиці Пашутінській. Повітова поліція була у будинку Ледерера на розі Пашутінської та Олексіївської вулиць.

У Єлисаветграді вчинялися ті ж злочини, що й сьогодні – роздягали перехожих на вулицях до трусів, перевіряли кишені на базарах, убивали під час п'янок, гвалтували малолітніх, обдурювали за нинішніми схемами... Ми не станемо на них зупинятися, а запропонуємо читачам деякі повідомлення з життя поліції міста, які друкувала газета «Голос Юга».

Полицмейстер издал приказ, чтобы пристава задерживали и привлекали к ответственности извозчиков, выезжающих на работу без номеров и по вечерам незажигающих фонарей у своих экипажей *(21 января 1907 г.)*.

Опровержение. Редакция получила от г.Елисаветградского полицмейстера барона Н.Э. фон Бринкена опровержение заметки, помещенной в №184 «ГЮ» об избиении городовым Маконова, в которой сообщается, что произведенным дознанием факт избиения не подтвердился. *(21 августа 1907 г.)*.

Господин полицмейстер предложил всем приставам строго следить за правильным поступлением сведений от гостиниц, меблированных комнат и постоялых дворов о приезжающих и уезжающих, кроме того, немедленно проверить книги во всех постоялых дворах, гостиницах и прочих заведениях. *(21 октября 1907 г.)*.

Елисаветградская городская управа объявляет, что в присутствии ее 4-го июня в 11 часов утра будет продаваться на снос полицейская будка, состоящая во 2-й части на Перспективной улице возле дома купца Лившица. *(2 июля 1908 г.)*.

Полицмейстер распорядился, чтобы городовые осматривали свои участки и обязали домовладельцев стереть с заборов имеющиеся на многих из них нецензурные надписи. *(3 апреля 1910 г.)*.

Полицмейстером П.Г.Кузнецовым приказом по полиции предложено приставам усилить наружный надзор полиции на

время праздников, когда обыватели оставляют в большинстве случаев квартиры без присмотра. *(16 апреля 1910 г.).*

Полицмейстер П.Г.Кузнецов предписал приставам обязать всех владельцев собак под угрозой привлечения к ответственности надевать собакам намордники *(21 мая 1910 г.).*

Полицмейстер П.Г.Кузнецов издал следующий приказ по полиции: ко мне поступают жалобы на грубое обращение городских с публикой вообще и в частности с задерживаемыми полицией лицами. Предписываю господам приставам внушить городovým, что грубое обращение с публикой роняет достоинство полицейского чина и не может быть терпимо ни при каких обстоятельствах. С таких городских я буду взыскивать и увольнять от службы. Городовой не должен забывать, что он призван служить жителям и охранять личность каждого, и что задержанный должен так же охраняться, как и остальные жители. *(11 января 1911 г.).*

И. о. полицмейстера С.П.Романовский издал следующий приказ по полиции: «Мной замечено, что городové, стоя на постах, позволяют себе усаживаться на тумбах или же облакачиваться на решетки, ограждающие на улицах деревья, или собирают возле себя знакомых и ведут с ними беседы. Предписываю господам приставам установить строгое наблюдение за правильным несением городóвыми постóвыми службы и о виновных в исполнении этого докладывать мне». *(20 июля 1911 г.).*

По распоряжению полицмейстера О.А.Веришко при первой полицейской части С.П.Романовский вводит еженедельные занятия городских, применительно к полицейской службе. *(4 декабря 1911 г.).*

Городская управа обратилась к полицмейстеру с просьбой предписать городóвым, стоящим на посту на углу Театрального переулкa, не разрешать публике садиться на перила устроенные по бокам аллеи против офицерского

собрания, а лиц, замеченных в этом, привлекать к ответственности. (22 августа 1912 г.).

Требуется фотограф в Елисаветградское сыскное отделение на постоянную службу, православного вероисповедания. Условия лично. (14 мая 1914 г.).

ГРОШІ НА БОЧКУ АБО НА ТРУБУ

Письменник Ісаак Бабель у своїх одеських оповіданнях змалював злочинні методи "роботи" короля одеських грабіжників Бені Крика. "Мс'є Ейхбаум, покладіть, прошу вас, завтра вранці під ворота на Софіївській вулиці, 17, двадцять тисяч рублів. Якщо ви цього не зробите, так на вас чекатиме таке, що це не чувано, і уся Одеса буде про вас говорити". В іншому оповіданні "Як це робилося в Одесі" Бабель наводить такого листа вимагача: "Шановний Рувіме Осиповичу! Будьте настільки люб'язні покласти до суботи під бочку з дощовою водою: У випадку відмови, як ви це собі останнім часом стали дозволяти, на вас чекає велике розчарування у вашому сімейному житті. З повагою знайомий вам Бенціон Крик".

Слід сказати, що так "робилося" на початку минулого століття не лише в Одесі. Подібним чином діяли вимагачі і у нашому місті. Так у номері за 26 липня 1906 року елисаветградська газета "Голос Юга" надрукувала наступну історію. Службовець міського банку Черненко отримав анонімного листа. Йому пропонували покласти 2500 рублів під камінь біля стіни тюрми. А у разі, якщо він не виконає цю вимогу, та ще й якщо піде з листом до поліції, то його обіцяли убити. Під листом стояв підпис: "Бойова дружина соціалістів-революціонерів". Оскільки про цей випадок написала газета, очевидно Черненко усе-таки звертався до поліції за захистом. Проте чи затримала поліція вимагача, і хто ним був, газета не повідомляє.



Схожі історії періодично траплялися й пізніше. Так, 14 травня 1924 року зінов'євський мануфактурист Дубошинський отримав по пошті міського листа. Адресант писав, що підпільна організація анархістів бідує, тож вона змушена звернутися до заможних купців міста. Вони повинні зібрати 1000 червінців. По 150 карбованців мали дати Дубошинський, Бичуцький, Медведовський, Абідон та Циперкус. Решту Дубошинський повинен був зібрати з тих торговців, з яких вважатиме за потрібне. Далі автори листа налякали Дубошинського, щоб не звертався у ДПУ. Якщо той з анархістів, якому випаде жереб і він піде за грішми, буде затриманий міліцією, то на купця чекатиме горе, і не лише на нього, а й на усю його сім'ю, а також на його слуг. Анонім запевняв, що це всеукраїнська акція. І наводив приклад Полтави, де місцеві купці дали анархістам свої пожертвування і усе обійшлося миром для них.

Дубошинському пропонували зібрати усіх згаданих у листі, зачитати їм текст, але листа не давати у руки. Мануфактурист так і зробив. Та до єдиної думки не прийшли. Хтось усе-таки пішов до місцевого відділення ГПУ. Місцем для передачі грошей автор листа назвав трубу, якою витікає вода в Інгул з території депо трамвая. Надвечір 17 травня, як і було указано вимагачами, гроші засунули у пакет і поклали його на трубу за депо. Неподалік міліція влаштувала засідку.

Чекати довелося довго, години зо дві. За конвертом прийшов якийсь хлопчик. При спробі його затримати, хлопчик почав утікати по Пермській вулиці. Міліціонери, розуміючи, що не наздоженуть утікача, зробили попереджувальний постріл угору. Хлопчик зупинився. Він сказав, що за конвертом його послав старший брат Яків Співак, який проживає по вулиці Садовій.

Цього чоловіка в ДПУ знали як злісного спекулянта і скупника крадених речей. Міліція пішла за даною адресою. Яків був удома. Він довго відмовлявся, що це не він писав листа. Проте коли звірили почерк, зізнався. Виправдання знайшов у тому, що п'ять тижнів тому одружився і уже встиг набратися боргів, а віддавати не було чим. Ось він і написав цього листа Дубошинському.



Ще про один випадок вимагання писала газета "Червоний шлях" у 1927 році. Протягом чотирьох місяців невідомі надсилали власникам зінов'євських чайних і магазинів листи, в яких вимагали покласти крупні суми грошей у визначених ними місцях та в указаний у листах час. У разі відмови - погрожували смертю. Торговці Уманський і Бродський гроші в обумовлений час віднесли вимагачам. А от інші потенційні жертви звернулися до міліції. Одному з анонімів наказали принести гроші у туалет робочої поліклініки. Торговець виконав цю вказівку. За грішми прийшло двоє. Їх і затримала міліція, яка сиділа у засідці. Вимагачами виявилися 21-річний Борис Ігнат'єв і 25-річний Михайло Величко. Обидва вони мали середню освіту,

чим можна було пояснити грамотність написаних листів-вимагань.

І через століття після описаних історій "манери" вимагачів не змінилися. Хіба що злочинці сьогодні перейшли від рукописних листів до друкованих, а також до дзвінків на мобільні телефони та повідомлень на електронну адресу осіб, яких вони вибрали у потерпілі.

ЄЛИСАВЕТГРАДСЬКИЙ СЛІД ПІНКЕРТОНА

Коли сім'я Томашпольських зібралася вечеряти, за стіл не сів 8-річний Мойша. Служниця побігла до його товариша, 13-річного Ізі Дубосарського. Але й того не було удома. Хтось сказав, що бачив їх у компанії Федька Гетьманця, сина сторожа Томашпольського. Батьки зниклих дітей пішли до будинку Гетьманців і накинулися на підлітка із звинуваченнями, куди це він відвів Мойшу та Ізю. Але Федько заперечив, що бачив того дня хлопчиків. Щоб вибити з сина зізнання і вислужитися перед роботодавцем, Семен Гетьманець схопив палицю та кілька разів прийшовся нею по спині та сідницях сина, а один раз зачепив носа, з якого струмком потекла кров. На цьому Семен вгамувався: а може й справді Федько не бачив дітей торговців?

Шукали хлопчиків усю ніч. А знайшли лише уранці на Фортечних валах, поблизу тюрми. Діти були мертві. Сталось це 30 серпня 1910 року.



оцінювали брошури про розшуковців, відзначаючи, що вони брудні, аморальні. В Росії видавалися перекладні з німецької оповідання про Пінкертона. Їх також писали відомі письменники, зокрема, Купрін, Кузьмін, Брешко-Брешковський та ін., робили, як правило, це анонімно або під псевдонімами. Особливою популярністю така література користувалася у молоді.

Коли поліція знайшла у Федька брошуру про Пінкертона, то змусила підлітка переписати текст листа з вимогою грошей і показала його Томашпольському та Дубосарському. Ті в один голос заявили – і почерк, і текст схожі як дві краплі води з тим, що вони отримали від аноніма. Але Федько продовжував твердити – це не я убив дітей!

Єлисаветградська газета «Голос Юга» у чотирьох номерах поспіль на початку вересня 1910 року друкувала великі матеріали про цю трагедію. Як писало видання, убивство дітей набуло широкого резонансу у місті, жителі якого разом з батьками переживали утрату дітей.

На 31 серпня були призначені похорони загиблих. Уранці в анатомічному приміщенні лікарні проходив розтин трупів. При цьому були присутні Федько разом з меншим братом Миколою. Він не міг спокійно стояти і звернувся до брата: «Федька! Це ж ти їх убив!». Але ці слова не подіяли на брата - з трупарні він вийшов з піднятою головою і посміхався.

За судово-медичним розтином послідував дозвіл на поховання. Біля моргу та по шляху проходження процесії до головної синагоги зібралося чимало народу. Домовину на руках понесли до мосту через Інгул та по Великій Перспективній вулиці. Рух трамваїв та кінних екіпажів на цей час припинили. Від синагоги процесія, яка розтягнулася на три квартали, направилася до старого єврейського кладовища. Обидві домовини були опущені в одну могилу біля жертв «чорних жовтневих днів» (так газета «Голос Юга»

назвала єврейські погроми 1905 року – прим. авт.). На могилу дітей поклали багато вінків.

Як встановило слідство, коли Томашпольський та Дубосарський не передали вимагачам по 50 рублів, Федько Гетьманець вирішив убити дітей, щоб після цього потребувати у батьків уже по 700 рублів. Якби сталося так, як планував підліток, і йому вдалося настрахати жителів міста, то він збирався далі вимагати гроші у інших торговців. Увечері 29 серпня Федько покликав своїх жертв на вали. Коли діти прийшли туди, на них уже чекали товариші Федька – 13-річний Іван Осика та 17-річні Андрій Наумов і Іван Видриг. «Давай боротися!» - запропонував Дубосарському Федько. А меншого Мойшу на цей час відправили нарізати гілок для дудок. Хлопчик пішов у кущі на пошуки бузини, а Федько почав боротися з Ізею. Хоча й поклав його на лопатки, але задушити не зміг, оскільки Томашпольський виявився досить вертким і фізично розвинутим хлопчиком. Тому убивці довелося ударити його ножем у шию...

Коли перша жертва стихла у конвульсіях, Осика з Наумовим відтягнули труп у кущі. Потім погукали Ізю. Хлопчик прийшов на галявину і на нього також напали з ножем. Та очевидно убивць хтось сполохав, бо вони залишили труп на відкритому місці і утекли з валів.

P.S. Начальника розшукової поліції А.Кулакова звільнили з роботи відразу після того, як знайшли трупи дітей і стало зрозуміло, що убивцями є вимагачі, які надсилали погрозливі листи їхнім батькам. Звільнили за бездіяльність, за те, що не попередив цю жахливу трагедію.

ВАМ ПРИВІТ З АМЕРИКИ

Природньо, що батьки переймаються долею своїх дітей, і заради їх безпеки та блага готові на все. Шахраї завжди використовували цю “больову точку” своєї жертви. Сьогодні, приміром, вони дзвонять, представляються працівниками міліції, лякають проблемами дітей, і за їх вирішення

пропонують перерахувати гроші. І батьки бездумно перераховують. Подібне було і сто років тому. Про такий випадок повідомляла в одному з листопадових номерів за 1907 рік елісаветградська газета “Голос Юга”.

Перша хвиля еміграції з Російської імперії до США почалася саме з Єлісаветграда, де у квітні 1881 року відбувся перший у новітній історії єврейський погром. І першими у складі 70 чоловік, хто у 1884 році ступив на американську землю у пошуках кращої долі, були уродженці нашого міста. У подальшому чимало наших земляків перебралися за океан. Газета “Киевлянин” повідомляла у 1903 році, «что эмиграционное движение евреев в Америку из Елисаветграда и его района принимает за последнее время все более и более широкие размеры. В течение июля выехало около 300 семейств. В июле ежедневно эмигрируют от 10 до 20 семейств».

Емігрував з сім’єю до Америки у 1907 році і син єлісаветградця Я.Гілінова. Майже півроку 80-річний батько не отримував від нього звістки. Тож якою була радість чоловіка, коли увечері 10 листопада у двері його кімнати, яку він винаймав у будинку Горбенка по Биковській вулиці, постукав молодий елегантно одягнутий чоловік. Гість повідомив, що він днями прибув до Єлісаветграда з Америки, і що привіз поклін Якову Абрамовичу від сина. А ще сказав, що привіз подарунки від сина — 25 рублів та посилку. Щоправда, за ними треба йти до його батьків на вулицю Дворцову. І бажано зараз, бо він завтра повинен їхати до Одеси.

Яків Гілінов хутко одягнув пальто та шапку, і вже збирався закривати двері кімнати, коли гість попросив узяти з собою гроші, бо, можливо, доведеться давати здачу. Яків Абрамович узяв гаманець, у якому було 120 рублів.

Перейшовши Інгул через місток, по Миргородській вулиці дійшли до Дворцової. Там молодий чоловік завів Гілінова на подвір’я бібліотеки товариства “Опора”

(бібліотека знаходилася у будинку по вулиці Дворцовій, навпроти нинішнього приміщення облдержадміністрації – прим авт.), і попросив зачекати кілька хвилин, поки він винесе з квартири батьків посылку та гроші.

І справді, чекати довелося недовго. Молодий чоловік вийшов з якимсь пакунком у руці. Але не передав його Гілінову, а став чистити полу його пальто. Сказав, що там біла глина, очевидно Яків Абрамович, проходячи під арку на подвір'я, шурнувся полою об стіну. Дідусь не надав уваги цим рухам. А молодий чоловік вправно витягнув з кишені його пальто гаманець і побіг, залишивши дідуса з розкритим ротом.

Чи звертався Яків Гілінов з приводу цього пограбування до поліції, та чи стражі правопорядку знайшли негідника, “Голос Юга” не повідомляв. Сьогодні також більшість подібних шахрайств залишаються нерозкритими, а негідники - непокараними.

ЯК ОБДУРИЛИ ЙОСЬКУ ФІША ТА ШЛЬОМУ ШКРОБА



Сьогодні у людей ті ж ахіллесові місця, що й на початку минулого століття. Тож і шахрайства ті ж самі, що сто років тому. Гортаючи елісаветградські газети, ми знайшли на їхніх сторінках чимало схожого до того, про що пише «21-й канал»

сьогодні. Здається, життя за цей час зовсім не змінилося - шахраї продовжують успішно ревізувати наші гаманці, експлуатуючи людські довір'я та легковажність.

Єлисаветградський торговий дім Й.Фіша замовив у Самарканді 101 пуд ізюму. На початку листопада 1907 року 25 мішків солодошів прийшли на залізничну станцію у Черкаси. Про це до Єлисаветграда відправили поштою накладну. Про товар дізнався 16-річний юнак на прізвище Бродський і отримав у замовних листах чотири накладні, розписавшись за них у відомості прізвищем Шварц. Документи Бродський передав своєму товаришу Красновському. А той поїхав з ними до Сміли, де звернувся до купця Мелового, який займався торгівлею на залізниці, і попросив позичити 100 карбованців, щоб викупити ізюм. Меловий погодився і 31 грудня вони разом поїхали до Черкас, викупили вантаж і привезли його до Сміли.

Коли Фіш зрозумів, що хтось отримав за нього на пошті накладні на ізюм, то зателеграфував начальнику станції Черкаси з проханням нікому не видавати вантаж, та було уже пізно. Тоді Фіш звернувся до прокурора Київського окружного суду з проханням розшукати злодія та вантаж. І поліція невдовзі затримала Бродського, Мелового та Красновського...

У червні 1908 року по єлисаветградських магазинах ходила пристойно одягнена жінка, яка за два тижні повернула кілька афер. Дама відбирала товар начебто на похорони чоловіка. А відклавши солідну купу краму, згадувала, що їй треба купити якусь дрібницю в іншому магазині, а у неї лише крупна купюра, і їй доведеться розміняти її там. Продавець, не бажаючи втратити клієнтку, давав з каси гроші у борг, а жінка у вигляді застави під них... залишала відібраний товар, потім виходила з магазину і більше не поверталася.

Чутки про ці шахрайства прокотилися містом, і у тих магазинах, де ще не побувала шахрайка, були уже готові до її приходу. І коли громадянка М.Лихманова у магазині Тульчинського відібрала товар і стала бідкатися, що їй треба

зробити дріб'язкову покупку в іншій крамниці, продавець послав сина за городовим...

Схожа історія мала місце в Єлисаветграді 16 грудня 1908 року. До магазину купця Ш.Шкроба зайшов чоловік років 30-ти, відрекомендувавшись торговцем з села Цвітне. Потім він замовив бакалейного товару на 300 карбованців і попросив приготувати його на ранок. Наступного дня покупець під'їхав до магазину на трьох підводах. Під час їх завантаження невідомий попросив Шкроба дати йому 146 карбованців, які начебто потрібні, щоб заплатити за товар у торговця Константиновського. Покупець мотивував своє прохання тим, що у нього лише одна банкнота у 500 карбованців, і що ці 146 карбованців він заплатить під час загального розрахунку за товар. Отримавши гроші, шахрай віддав їх кучеру і наказав відвезти до магазину Константиновського. Шкроб, зайнятий іншими покупцями, забув на деякий час про невідомого. А той скористався скупченням людей у магазині, вийшов непомітно на вулицю, а потім наздогнав відісланого до Константиновського кучера біля готелю «Москва», відібрав у нього 144 карбованці, залишивши два карбованці за роботу, і зник.



Наприкінці липня 1908 року Єлисаветград наводнили фальшиві п'ятикарбованцеві монети. Невдовзі поліція встановила, що цим займаються приїжджі з Катеринослава. Також стало відомо, що вони запропонували місцевому жителю Борисенку купити у них за вигідною ціною 700 фальшивих монет. Той погодився. Коли увечері фальшивомонетник прийшов на Олексіївську вулицю до будинку Борисенка, пристав Тиновський затримав його там. У кишенях чоловіка знайшли фальшиві монети на суму у 3390 карбованців. На допиті затриманий назвався Нахманом Сном, 28 років, і заявив, що до Єлисаветграда приїхав з Нікополя та зупинився у «Купецьких номерах» по Іванівській вулиці. Наступного дня поліція за підозрою у розповсюдженні фальшивих монет затримала подільника Нахмана - відомого афериста Асіра Пудалова. Було встановлено, що зловмисники встигли збути в Єлисаветграді фальшивих монет на суму понад 2000 карбованців...

18 серпня 1907 року до селянина Короткого, який зупинився у «Південних номерах» у великого мосту через Інгул, звернувся невідомий, який запропонував пройти з ним до готелю «Дагмара». Там до них приєдналося двоє чоловіків і стали вмовляти Короткого купити у них фальшиві паперові гроші. Селянин погодився взяти фальшивих папірців на 1600 карбованців за 800 справжніх. Аферисти, отримавши гроші від покупця, вручили йому невеликий дерев'яний ящик, обтягнутий залізними пластинками, усередині якого начебто були фальшиві гроші. І відразу стали квапити селянина йти з готелю, лякаючи можливим приходом поліції. Це насторожило Короткого і він заглянув до ящика – там були чисті аркуші паперу. Зрозумівши, що його дурять, селянин вибіг на вулицю і розповів про усе городовому, який і затримав аферистів...

У листопаді 1908 року на фабрику Гольфельда та Орлова прийшов чоловік, який представився Я.Лернером, і замовив 40 ящиків цукерок. Оскільки у покупця не було при

собі грошей, то він залишив товар на фабриці, пообіцявши заплатити за нього у відділенні фабрики на базарі. Через кілька днів Лернер знову прийшов на фабрику і пред'явив безграмотним робітникам якийсь папірець, а ті повірили, що то квитанція про сплату і видали незнайомцю товар.

У серпні 1908 року до кондитерської Й.Жана зайшов чоловік років 25-ти і попросив плитку шоколаду. Дружина Жана, яка стояла за касою, подала йому кілька шматків. Перебираючи їх, покупець запитав, чи не буде у неї здача зі 100 карбованців. Отримавши відповідь, що буде тільки з 50, він відібрав шматок шоколаду на 50 копійок і подав банкноту у 50 карбованців. Пані Жан, як згодом вона розповідала, відчула, що має справу з аферистом, тож стала уважніше придивлятися до нього. Взявши папірець, вона оглянула його і переконалась, що він не фальшивий. Потім відрахувала 49 карбованців 50 копійок здачі і поклала її на стіл. Молодий чоловік разом з тим не став чіпати грошей, заявивши, що йому шоколад не подобається, попросив назад гроші. Жінка дістала з каси банкноту номіналом 50 карбованців і поклала її на стіл, забравши здачу. І тут молодий чоловік знову заявив, що візьме шоколад, і став відволікати пані Жан розмовами. Отримавши здачу і шоколад, незнайомець швидко залишив магазин. А пані Жан узяла зі столу папірець, не помітивши, що то банкнота нового зразка у 3 карбованці, і поклала її до каси. Коли прийшов чоловік, дружина поспішила поділитися з ним враженнями про покупця, що викликав у неї підозру. Пан Жан попросив дружину показати папірець і виявив підміну...

Влітку 1908 року по ринку в Єлисаветграді ходило кілька продавців, які пропонували купити у них золоті обручки. Та, як виявилось, то були мідні вироби пофарбовані під золото, як це сьогодні роблять цигани...

А 18 березня 1910 року у Єлисаветграді сталася ще одна «золота» історія. До магазину золотих виробів Кранца зайшло двоє чоловіків, щоб купити обручку. Кранц показав

покупцям кілька виробів. Та жоден з них не сподобався і вони пішли, нічого не купивши. Через деякий час Кранц виявив, що зникла одна масивна золота обручка, замість якої незнайомці залишили яскраво пофарбовану мідну з написом «на пам'ять». У поліції Кранцу показали альбом злочинців і він упізнав двох небезпечних злодіїв Вільвоського і Донченка. Поліція затримала шахраїв...

28 березня 1910 року із села Константи́нівка до Єлисаветграда приїхав селянин Алексеев. На одній з вулиць міста чоловік, який йшов попереду Алексеева, підняв з землі конверт і втік з ним за ріг будинку. У цей час до Алексеева підійшов інший перехожий і став звинувачувати його, що селянин привласнив чужий конверт. Алексеев дозволив обшукати себе. У результаті цього обшуку у нього зник гаманець з 25 карбованцями...

Це лише кілька шахрайських історій сторічної давності, які можна зустріти й у наші дні.

«ЗБИРАЛИ» ГРОШІ НА РЕВОЛЮЦІЮ

В одному з липневих номерів за 1915 рік єлисаветградська газета «Голос Юга» надрукувала історію, яка була характерною та типовою й для інших міст того часу. Опівдні до багатого будинковласника Красуліна прийшов невідомий чоловік в офіцерській формі з шаблею та револьвером. На вигляд гостю було 45-50 років, з чорною бородою та хворобливого кольору плямистим обличчям. Господар запропонував присісти і поцікавився причиною візиту.

- Я член організації, яка бореться з німецьким засиллям, - заявив невідомий. – Нам потрібні гроші. Великі кошти. Ми знаємо, що ви багата людина. На мою долю випав жереб звернутися до вас від імені нашої організації з вимогою дати нам грошей.

Красулін слухав гостя з розкритим від здивування ротом. Він не перший в Єлисаветграді, до кого зверталися з

подібними «проханнями» представники різних анархістських та революційних організацій. По місту ходили чутки, що ті, хто відмовляв рішучим проханням вимагачів, потім довго жалкували про це.

- Яку ж суму ви хочете отримати від мене? – запитав Красулін, перервавши хвилинне мовчання.

І відповідь не забарилася:

- Моя організація вирішила взяти у вас щонайменше 100 тисяч рублів! – рішуче заявив гість.

- Чому ж саме до мене ви звернулися за грошима? – ще раз спробував уточнити Красулін.

- Так ви ж багата людина! Крім вас, ми проситимемо грошей й в інших елисаветградських багатців, до яких підуть члени нашої організації, - пояснив гість.

- Але таких грошей у мене немає! – розвів руками господар. – Мій капітал у нерухомому майні та маєтку.

Гість напевне чекав на такий поворот справи:

- Але ж ви можете все це заставити!

- Для цього потрібний час, не менше місяця, - парирував господар.

- Нам чекати немає коли, - різко і з образою відповів невідомий, перекладаючи від хвилювання револьвер з руки в руку.

Красулін, не відводячи очей від зброї, спробував піднятися з крісла, щоб зателефонувати до поліції, чи втекти з кабінету на вулицю. Невідомий теж встав, направив на Красуліна револьвер і заявив, що якщо господар заб'є тривогу, то він застрелить його, а собі пустить кулю в скроню. Після тривалих торгів невідомий погодився узяти наявні у Красуліна 30 рублів, і пообіцяв зайти за рештою грошей наступного дня.

Коли за гостем закрилися двері, спітнілий від хвилювання Красулін підняв слухавку телефону і повідомив до поліції про вимагача.

Біля будинку Красуліна по вулиці Московській поліція влаштувала засідку. Коли наступного дня з'явився невідомий, поліцейські вибігли з-за рогу будинку. Зав'язалася перестрілка, та обійшлося без жертв. Вимагача затримали. Під час обшуку у його кишені знайшли документи на ім'я М.Ф.Сулаєва та 418 гривень.

ТЕЛЕГРАМА БУЛА СИГНАЛОМ

15 вересня 1911 року в Єлисаветградське відділення Російського банку для зовнішньої торгівлі прийшла телеграма з Харкова. Місцеве відділення Російсько-азіатського банку повідомляло, що потрібно виплатити Костянтину Германовичу Фінгергуту 3000 рублів з його поточного рахунку в Російсько-азіатському банку.



Того ж дня, після обіду, у приміщення банку в Єлисаветграді зайшла молода людина у золотих окулярах та дорогому костюмі. Відвідувач представився Костянтином Фінгергутом, показав свій паспорт, виданий півроку тому 2-ю поліцейською частиною Єлисаветграда, а також дістав з кишені піджака копію вищеназваної телеграми. На цій копії був такий же шифр, як і на телеграмі, яка прийшла з Харкова. Оскільки ні документи, ні зовнішність клієнта не викликали підозр, співробітник банку видав йому 3000 рублів. Відвідувач розписався у журналі і пішов.

Після видачі грошей співробітник елісаветградського банку відіслав телеграму до Харкова, що гроші видані панові Фінгергуту. А співробітник харківського банку повідомив справжнього Фінгергута, який проживав в Одесі, про цю виплату. Його реакція була бурхливою: «Ніяких грошей я не просив, і не отримував!»

Хто отримав в Єлісаветграді 3000 рублів за Фінгергута, стало відомо через два дні. 17 вересня начальник харківського розшукового відділення затримав підозрюваних. Їх було троє. Блондин, що відвідав банк в Єлісаветграді, Микола Гольдрінг, а також його помічники 40-річний раніше судимий за крадіжки селянин Степан Коробка та Мойша Клейн, співробітник харківського банку. При затриманні у кишені Гольдрінга поліцейські знайшли чернетку телеграми наступного змісту: «Харків Синорусь Передайте терміново телеграфно мені Кременчук готель Пальміра 3000 рублів списавши з мого поточного рахунку Костянтин Германович Фінгергут».

Поліція встановила, що цю телеграму написав олівцем Коробка. Гольдрінг же сказав, що він виїхав у Єлісаветград і чекав умовної телеграми від подільників. І вона прийшла: «Терміново Єлісаветград до запиту Григорьєву купуйте 326». Отримавши цей текст, Гольдрінг зрозумів, що можна йти до банку, що і зробив.

У залі судового засідання Степан Коробка сидів тихо і не виправдовувався. А ось 37-річний дворянин Гольдрінг розчулив присутніх своєю історією. Мовляв, на цю фальсифікацію він пішов, тому що не вдалося життя. Він закінчив Харківський університет і був студентом останнього курсу Єкатеринославського гірничого інституту. Жив бідно і це підштовхнуло його на злочинну стежку. Він погодився, коли до нього звернувся Коробка, поїхати в Єлісаветград і отримати у банку гроші за Фінгергута. Ця сповідь вплинула на рішення суду, який подарував Гольдрінгу свободу. А ось Коробка отримав рік в'язниці.

МІСТИЧНА ІСТОРІЯ

Під такою назвою в одному з номерів елісаветградської газети «Голос Юга» за серпень 1913 року була надрукована наступна замітка:

«К елісаветградському доктору в приемные часы явилось двое пациентов незначительного вида. Один пришел за советом, другой поджидал в приемной. При уплате доктору гонорара пациент вынул какую-то старинную золотую монету.

- Скажите, доктор, что это за монета и сколько она может стоить?

Монета оказалась настоящей, и доктор определил ее стоимость в 5-6 рублей.

- Странно! А мне говорили, что она стоит рубля два, обманывали значит.

- Я могу точно узнать, сколько она стоит. Вот вам взамен 5 рублей, оставьте монету, а я завтра узнаю.

В банке определили стоимость монеты в 7 рублей 75 копеек.

- У меня таких монет 850 штук, - сказал явившийся на другой день пациент. - Не знаю, что с ними делать. Не хотите ли доктор я вам их продам все оптом за 1000 рублей? Мне трудно с ними возиться.

Соблазн был велик. Доктор согласился.

На третий день снова являются вдвоем. Как и в первый раз, другой остался в приемной. Чрезвычайно осторожно пряча какой-то мешочек, пациент вошел в кабинет.

- А ну, покажите, что за монеты?

«Пациент» вынул из мешка горсть монет и бросил их на пол, как бы удостоверения звоном золота, что все они настоящие.

- Тысячи рублей у меня нет, есть только триста. Если хотите, дайте мне соответствующую часть этих монет на триста рублей.

- Хорошо. Только у меня есть еще мешочек серебряных монет. Кстати, посмотрите и их. Я сейчас принесу. А эти монеты я пока оставляю у вас. Заприте их в письменный стол. Да, кстати, будьте так добры, покажите мне ваши 300 рублей и положите их вместе с мешочком в стол. А ящик закройте, и ключ возьмите себе.

Доктор вынул из бумажника 300 рублей. Показал их «пациенту» и собственноручно запер в письменный стол вместе с монетами. Сейчас же после этого посетитель ушел за серебряными монетами, пообещав возвратится вместе с монетами через час.

Проходит условленный час, проходит два, три, субъект не показывается. Тогда доктор открыл ящик стола, развязал мешочки. Вместо монет — сахар. Пораженный, осматривает свой бумажник с 300 рублями, который он сам положил туда. Денег нет. Доктора обуял ужас. Что в мешке оказался сахар, не так уж удивительно. Но каким образом исчезли 300 рублей - понять невозможно. Доктор отлично помнит, что показал, не выпуская из рук, три сотенные, и запер их в стол, откуда никто не мог их взять.

- Единственное вероятное и допустимое объяснение - это мгновенный гипноз, - рассказывает одуроченный доктор.
- Весьма возможно, что я сам отдал жулику эти 300 рублей.

Доктор так напугался этим «мистическим» грабежом, что бросил квартиру и переехал в лечебницу.

Треба додати, що цей дует шахраїв скоїв у серпні 1913 року в Єлисаветграді ще з десяток подібних афер.

СПРАВА ДВОРЯНИНА ОЛЕКСАНДРА ШИШКІНА

У 1896 році в Єлисаветградському окружному суді за участю присяжних слухали справу дворянина Олександра Шишкіна. Його звинувачували у тому, що у ніч на 3 лютого 1896 року, отримавши від відставного корнета армії Миколи Павловського удар по обличчю, тричі вистрілив по ньому з

револьвера. Пострілами був легко поранений у литку ноги Дунін-Жуховський, але він відмовився від обвинувачення.



Олександр Костянтинович Шишкін (3 червня 1867 року – 20 листопада 1931 року), потомствений дворянин, коренями з Санкт-Петербурга. Дійсний член Імператорського сільськогосподарського товариства Південної Росії. За даними 1894 року, володів землею біля села Високі Байраки (1345 десятин 234 сажени). Похований під Парижем.

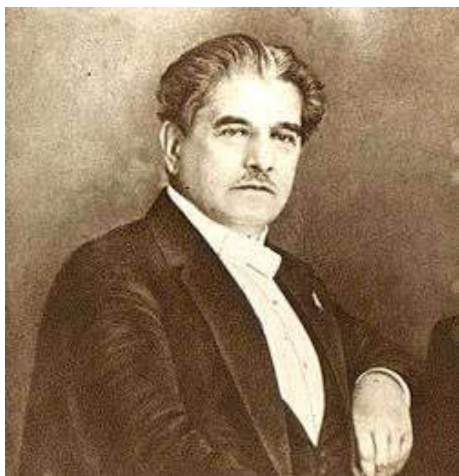
Захисником Шишкіна виступив присяжний повірений Микола Карабчевський блискучий оратор, один з найкращих дореволюційних адвокатів Росії. Уперше він заявив про себе у 1877 році на процесі «193-х», у 80-ті роки XIX ст. був уже знаменитим, на початку XX ст. залишався зіркою першої величини, а останні 10 років існування старої адвокатури - найавторитетнішим і популярним в країні адвокатом. У всіх процесах Карабчевський виступав сміливо, вражав стрімкістю мови та щирим натхненням. Після його блискучих промов присяжні постійно виносили підсудним виправдувальні вирoki.

Усе почалося з того, що 24 квітня 1894 року місцеві землевласники граф Стенбок-Фермор, Дмитрієв та Шишкін разом з дружинами після перегляду спектаклю повернулися в

готель «Маріані» (на місці готелю зараз стоїть пам'ятник першому трамваю).

Поки кучери запрягали коней, вирішили повечеряти в ресторані готелю. За сусіднім столом сиділа п'яна компанія офіцерів, яка розмовляла одними матюками. Згораючи від сорому перед дружинами, землевласники вирішили йти подальше від гріха. Та лише вони зайшли в кабінет і замкнули двері, як у них став стукати корнет Павловський. Чоловіки висадили дам через вікно першого поверху на вулицю. І тут виявилось, що вони залишили у коридорі на розправу Павловському Стенбок-Фермора. Шишкін пішов на виручку товаришу. Павловський вистрілив в Олександра Костянтиновича з револьвера, але не влучив. Прибула поліція і затримала корнета. Однак вчинок Павловського залишився непокараним.

У подальшому Павловський неодноразово ображав Шишкіна. І у ніч на 3 лютого 1896 року, перебуваючи у приміщенні Громадських зборів по вулиці Дворцовій (у радянські часи тут був Будинок культури «Жовтень» заводу «Червона зірка») у відповідь на чергову образу з боку корнета Олександр Шишкін сам схопився за зброю.



Павловський штовхнув його, і Шишкін тричі вистрілив, падаючи. Дві кулі влучили у стелю, а третя - у ногу Дуніна-Жуховського...

Позиція сторони обвинувачення була зрозуміла: у поведінці Олександра Шишкіна, викликаній образою від відставного корнета Павловського, вбачали умисний замах на

вбивство. Та, незважаючи на явні докази провини Шишкіна, захисник зумів переконати присяжних, що підсудний діяв в умовах необхідної оборони, і в його діях немає складу злочину. Присяжні винесли виправдувальний вердикт.

Ще один підсудний, якого довелося захищати Карабчевському, і життєвий шлях якого також пов'язаний з нашим краєм, - Федір Нікітін. Народився 1845-го у Миколаєві. Свідectво про хрещення, яке зберігається в студентській справі Федора Платоновича, завірене у Єлисаветграді. Мати, Марія Василівна, донька землевласника Бобринецького повіту підполковника Василя Васильовича Бородкіна (Соколова-Бородкіна).

Дід Філімон Нікітін - поміщик Єлисаветградського повіту. Проживаючи в Єлисаветграді, Федір Нікітін 5 липня 1863-го пише прохання про прийняття його на математичний факультет Імператорського Московського університету і незабаром поступає туди. У 1870-х Ф.П.Нікітіна обирають гласним Єлисаветградського повітового земства, почесним мировим суддею Єлисаветградського і Тираспольського повітів. Брат Микола Платонович був гласним від Єлисаветградського повіту в 1883-1885 і 1889-1891 рр.. 11 травня 1883-го Єлисаветградські земські збори у черговий раз обрали Ф.П.Нікітіна почесним мировим суддею і губернським гласним. Коли Нікітін перебував на посаді директора Лісового департаменту Росії (з 1895 по 1905 рік), йому пред'явили звинувачення у зловживаннях при продажу вологодських лісів.

Захищав Федора Платоновича Микола Карабчевський. Справу слухали 10 травня 1910-го в Кримінальному касаційному департаменті Урядового Сенату за участю станових представників.

«Величезне лісове господарство Росії, - говорив на процесі Карабчевський, - що приносило при Писареві тільки 23 мільйони на рік доходу, в перший же рік управління Лісовим департаментом Нікітіна легко і вільно потроює

цифру доходу до 66 мільйонів... Я, не вагаючись, просив би у вас для нього похвального листа. Але ви тільки кримінальні судді і можете тільки виправдати невинного». Після досить короткої наради суд виправдав Нікітіна. Невдовзі після набрання вироком законної сили таємний радник Нікітін був нагороджений найвищим орденом - Св. Анни 1 ст.

Слід додати, що Микола Платонович Карабчевський неодноразово відвідував Єлисаветград. Зокрема, у 1902 році на літературному вечорі в Єлисаветградській Громадській бібліотеці він читав свою белетристику.

МОЙША ГАЛИЦЬКИЙ ЗВІЛЬНЯВ ВІД СЛУЖБИ

У всі часи знаходилися громадяни, які не бажали одягати військову форму, щоб захищати свою Вітчизну. Тож вони шукали шляхи, як уникнути військової повинності. Найефективніший спосіб – домовитися з лікарями військової комісії, щоб ті за хабар визнали їх непридатними до служби. Лікарі, звісно, бояться мати справу з першим зустрічним, а лише з тими, кому довіряють. З початком Першої світової війни такою людиною в Єлисаветграді став Мойша Галицький.

Майже рік Мойші вдавалося тісно «співпрацювати» з лікарем Любимовим, аж поки чутки про це не дійшли до поліції. У липні 1915-го слідити за Галицьким доручили городовому Слободянюку. І 19 липня Мойша привів його до будинку по вулиці Вокзальній, у якому квартирував лікар військової комісії. Коли Мойша постукав у двері парадного входу квартири Любимова, щось змусило його повернути голову направо, і він побачив за рогом сусіднього будинку чоловіка у цивільному одязі. І хоча Мойша не був знайомим з городовим, відразу зрозумів хто це, і що ця людина його «пасе». Недочекавшись, поки відкриються двері квартири Любимова, Галицький побіг униз по тротуару у напрямку Ковалівки. Та городовий виявився прудкішим, наздогнав Мойшу уже за квартал, і збив з ніг.

Під час обшуку в одній кишені Галицького городовий знайшов 2440 рублів, а в іншій - аркуш паперу зі списком осіб, які підлягали призову на військову службу. Мойша зрозумів, що викритий, але ще не полишав надії викрутитися, тож запропонував городовому узяти у нього 1000 рублів і відпустити. Слободянюк виявився принциповим і доставив затриманого у поліцейське відділення.

Допитував Галицького пристав Слущкий. Цей чоловік мав здорові, як мойшина голова, кулаки, тож після знайомства з ними у всіх без виключення розв'язувався язик. Не забарився із зізнаннями і Галицький. Він розповів, що гроші призначилася військовому лікарю за «справедливе його відношення до призовників». У списку проти прізвищ майбутніх захисників Вітчизни були написані назви хвороб, які повинен лікар знайти у них, щоб потім комісувати, а також була проставлена сума уплаченого гонорару «за лікарську справедливість».

Проти Мойші Галицького порушили кримінальну справу за сприяння ухиленню від військової повинності. Суд призначив йому 8 місяців ув'язнення. Що стосується військового лікаря Любимова, то йому вдалося вийти сухим з води.

Про цю історію писала елісаветградська газета «Голос Юга» у номері за 4 вересня 1915 року.

ГОРодОВИЙ ЗБИРАВ ДАНИНУ НА БАЗАРІ

5 травня 1915 року в Окружному суді Єлисаветграда відбулася виїзна сесія Одеської судової палати. У числі інших слухали справу старшого городового Олександрійської поліцейської команди міщанина Семена Шевченка. Зацікавилася влада зловживаннями городового після заяви Карпа Повстяного, торговця харчовими продуктами на місцевому базарі. Спершу Повстяний розповів повітовому справнику про вимагання городового. А потім, за вказівкою справника, подав письмову скаргу прокурору.

Під час слідства Повстяний пояснив, що він, а також ряд інших торговців харчовими продуктами на базарі, з дозволу городского продавали у своїх рундуках горілку. Шевченко закривав на це очі за 50 копійок у місяць.



Так було кілька років. Та восени 1913-го справи торговців погіршилися. І вони наважилися попросити у Семена Платоновича, щоб дозволив платити замість 50 копійок по 25-ть. Та городской не став і слухати: «Або ви платите мені стільки, як і раніше, або не будете незаконно торгувати горілкою з-під поли!». У листопаді того ж року, коли Повстяний не сплатив Шевченку щомісячного внеску, городской образився і конфіскував з його рундука усю горілку, та пригрозив, що поверне її лише у тому разі, коли усі торговці будуть платити йому по 50 копійок щомісяця.

Після цієї вимоги 11 торговців зібрали між собою 5 рублів 50 копійок і передали їх Шевченкові разом зі списком осіб, які заплатили. Незважаючи на це, городовий не повернув Повстяному горілку, і Карпо Свиридович пішов скаржитися повітовому справнику...

У залі суду свідки - торговці з базару, одностайно говорили, що продавали горілку з відома городового і платили йому щомісяця по полтиннику за «право торгівлі». Дозвіл на це Шевченко їм давав особисто. Вимагав, щоб вони передавали гроші день в день, а якщо з якихось причин запізнювалися з передачею, відбирав горілку, розганяв покупців, розкидав продукти, які вони продавали, бив посуд, стверджуючи, що він брудний. А до тих, хто не порушував вимог городового, він був прихильний, попереджував, коли наглядач буде проводити ревізію рундуків, і на цей час торговці ховали горілку. Гроші вручали городовому або кожен окремо, а іноді збирав хтось один.

До появи Шевченка на базарі, торговці нікому грошей за право продажу горілки не давали, і встановив такий порядок саме Семен Платонович. Свідок Єлизавета Д'яченко додала, що торгувати горілкою вона стала за порадою Шевченка, який заявив, що буде їй «гарантією від неприємностей».

Підсудний не визнав себе винним. Пояснив, що він переслідував безпатентний продаж горілки, більшість із свідків покарані ним за незаконну торгівлю нею, бо він на них складав протоколи. Прокурор Ф.Л.Мартинівський назвав Шевченка «вимагачем» та «ініціатором незаконних зборів». Суд призначив городовому рік тюрми.

ЗА СЛОВО «ХУЛІГАН» СЛІД ЗАВДЯЧУВАТИ ЄЛИСАВЕТГРАДЦЮ

Події, які мали місце у сесійній залі Верховної Ради України 27 квітня, інакше як хуліганством важко й назвати. А мало хто знає, що слово "хуліган" у нас прижилося з легкого пера нашого земляка Ісаака Шкловського. Цей талановитий публіцист і белетрист, відомий під псевдонімом Діонео. Народився він у 1865 році в Єлисаветграді у єврейській сім'ї. Учився у гімназії. Писати почав з 16 років, друкуючись у газетах півдня України. З 1896 року жив у Лондоні і писав нариси з англійського життя в "Російських Відомостях" (за підписом Sh.) і з 1897 р. в "Російському Багатстві" (за підписом Діонео). Статті з "Російського Багатства" видані окремо редакцією цього журналу в переробленому вигляді під заголовком "Нариси сучасної Англії" (Спб., 1903). Вважається, що саме Діонео в одному із своїх нарисів вперше надрукував у російській газеті слово «хуліган». Сьогодні це найбільш вживане в українській мові слово англійського походження.



Щодо самого терміну «хуліган», то одні дослідники вважають, що слово походить від назви одного з американських індіанських племен, яке кочувало між Техасом і Каліфорнією. «Хулігани» (або як їх ще називали – «апаші») були найбільш дикими, войовничими і небезпечними серед індіанців. Інші

розглядають слово хуліган похідним від імені якогось ірландця Хуллі, котрий організував цілий ряд банд, які тероризували всіх своїми витівками.

В Росії це слово дістало визнання в 90-х роках ХІХ століття. Його поява в російській мові пояснюється порізному. За одними даними, воно було вживане вперше в літературному обігу кореспондентом московських газет Діонео в одній із його статей, надрукованій в «Російському багатстві». З інших джерел, вище назване слово спочатку згадувалося в наказі петербурзького градоначальника фон Валя, який у 1892 році розпорядився застосувати рішучі заходи проти «хуліганів», які чинять свавілля в столиці, маючи на увазі діючі тоді шайки вуличних гвалтівників.

Поліція, яка заходилася полювати хуліганів, ввела це нове слово в широкі маси населення. Воно в звичному слововжитку тоді відрізнялося розпливчатістю і невизначеністю. Неправильне вживання слова «хуліган», безперечно, пояснювалося відсутністю визначення даного поняття в російському дореволюційному кримінальному законодавстві. Разом з тим специфічні хуліганські прояви зустрічаються вже в період Київської Русі. В Соборному укладі царя Олексія Михайловича (1649) також міститься вказівка на дебош і безчинство, що процвітали у ті роки серед міських покидьків.

Сьогодні ознаки хуліганських дій обумовлені у ст.296 (хуліганство) Кримінального кодексу України. Це грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом. І карається хуліганство штрафом від п'ятисот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років. Якщо ці дії вчинені групою осіб, то покарання - обмеження волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк до чотирьох років. Третя частина цієї статті стосується хуліганських дій, вчинених особою, раніше судимою за хуліганство, чи пов'язаними з опором представникові влади або представникові громадськості, який виконує обов'язки з

охорони громадського порядку, чи іншим громадянам, які припиняли хуліганські дії, — тут покарання позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

Щодо того, що відбувалося у стінах Верховної Ради, то подібні дії поки що не прописані у Кримінальному кодексі України і за них ніхто не відповідатиме. Адже депутатам у нас закон не писаний.

ПАЛІЙ

У 1911 році у селі Губівка, на той час Олександрійського повіту, а нині Компаніївського району, раз за разом спалахували пожежі. То в одному, то в іншому кінці села уночі загорялися будинки, хліви, клуні та скирти соломи і сіна. Причини цих бід тривалий час залишалися нез'ясованими. Та згодом селяни знайшли підстави, щоб запідозрити у злих намірах свого односельця Парфентія Лихваря. Його почали відкрито звинувачувати після трьох пожеж, які спалахнули у Губівці на початку 1912 року. А усе тому, що Парфентій першим прибував на місце займання, та ще й привозив пожежну бочку. Така спритність на той час заохочувалась трирубльовою премією від громади. По селу розлетілася новина - Лихвар підпалює, біжить до воза з бочкою, якого залишив десь на сусідній вулиці, і згодом повертається, щоб першим почати гасити вогонь. Але це були лише слова та здогадки, а от прямих доказів губівчани не мали.



Розв'язка настала після пожежі у ніч на 28 лютого 1912 року. Загорілась солома в обійсті Петра Громакова. І знову біля палаючої скирти першим з відром води був Лихвар. Побачивши його, Громаков привселюдно звинуватив Парфентія у підпалі.

Наступного дня Парфентій надумав помститися Громакову за безпідставні, як він стверджував, звинувачення. Останній день зими він пропиячив у будинку односельчанина Покладенка. Об 11-й годині вечора Лихвар залишив п'яну компанію на деякий час, а сам пішов до будинку Громакова. На гавкіт собак вийшов Петро. «Це ти?» - перепитав його Лихвар. А отримавши ствердну відповідь, кілька разів ударив господаря по голові залізним шкворнем. На шум з хати вибігла дружина Громакова. Лихвар кинувся зі шкворнем і до неї. Та жінка ухилилася і втекла.

Уранці до будинку Лихваря прийшла поліція. Чоловіка затримали за вбивство односельця. «Так, я убив Петра, але я не був палієм!» - сказав на суді Парфентій. Суд призначив чоловікові 12 років каторжних робіт. З Сибіру він не повернувся у Губівку.

Про ще один такий випадок повідомляла газета «Голос Юга» у номері за 14 серпня 1905 року: «...в местечке Злынке произошел пожар, уничтоживший несколько хат. Для прекращения пожара пришлось разобрать крышу на хате крестьянина Ярыша, причем все имущество последнего толпою было вынесено на улицу, во время суматохи».

А у липні 1909 року під час гасіння пожежі у магазині Маричевої в Єлисаветграді украли золоті та срібні прикраси вартістю 1500 рублів.

До речі, кримінальна історія нашого краю пам'ятає й інші випадки, коли зловмисники підпалювали будинки односельчан, а потім першими з'являлися на пожежах з бочкою води, розраховуючи отримати винагороду за це. А у листопаді 1940 року у Кіровограді міліція затримала чоловіка, який підпалював будинки громадян, потім активно

допомагав гасити вогонь, і у метушні крав з палаючого будинку цінні речі. На його совісті було аж шість таких злочинів.

ПЕРША АВАРІЯ В ЄЛИСАВЕТГРАДІ З П'ЯНИМ ВОДИЄМ

В одному з попередніх номерів ми розповідали хто були першими власниками автомобілів в Єлисаветграді, та якими транспортними засобами вони володіли. Не виключено, що першим водієм, який скоїв дорожньо-транспортну пригоду у нашому місті, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, був Федір Петренка. Про це повідомляла газета «Голос Юга» у номері за 7 травня 1914 року.



6 травня того року в окружному суді, без участі присяжних, слухали справу Федора Петренка. Його звинувачували за двома статтями статуту про покарання – 123 та 128, тобто за необережну їзду у стані алкогольного сп'яніння, наслідком чого стали «поранення та ушкодження в здоров'ї». Ця перша п'яна ДТП сталася у ніч на 17 квітня 1913 року. Федір Петренко керував автомобілем, в якому були пасажери. Водій не включив передні ліхтарі і, розвинувши швидкість до 40 верст на годину (1 верста - 1 066,7 км), автомобіль біля сільськогосподарської виставки

збив з ніг та переїхав дружину помічника справника Євдокію Альбіцьку. Лікарі діагностували у потерпілої ушиби рук та ніг і перелом ноги. Євдокія Альбіцька пред'явила цивільний позов на 3000 рублів.

Під час процесу підозрюваний не визнав своєї провини. Пояснив, що ніч була місячна, і тому він погасив ліхтарі. Свідки пригоди стверджували, що водій був п'яний і їхав, не рахуючись з обов'язковими постановами. Окружний суд призначив Федору Петренку місячний арешт та повністю задовольнив цивільний позов.

Також припускаємо, що перша автомобільна аварія з потерпілими в Олександрії сталася 8 квітня 1914 року. Увечері того дня компанія молодих людей, як сьогодні кажуть мажорів, поїхала покатися по місту на автомобілі Леонтьєва. Це були троє синів А.Д.Байдака та син В.Р.Буцького. По Інгульській вулиці (нині Діброви), неподалік вокзалу, один з Байдаків, який, очевидно, був напідпитку, заволодів кермом автомобіля, хоча шофер не бажав передавати йому керування. Шофер включив задню передачу, автомобіль наїхав на тротуарний стовб. Від сильного поштовху пасажири випали на землю. При цьому син Байдака, який керував автомобілем, був тяжко поранений, інші пасажири відбулися легким переляком.

ШАНУВАЛЬНИКИ» ЖИВОПИСУ САМІ СЕБЕ ВИКАЗАЛИ

У ніч на 1 лютого 1914 року в Єлисаветграді обікрали магазин картин та рам І.Межиковського. Злодії розбили віконне скло, а потім винесли через вікно близька ста картин, більшість з яких по-варварськи вирізали з рам, а також вкрали інші речі. Межиковський прийшов до магазину вранці і побачив на підлозі велику кучугуру снігу, яку намів уночі вітер, та викликав поліцію.

Начальник розшукової поліції запевнив Межиковського, що раної чи пізно, а він знайде злодіїв. Хоча,

не виключав, що вони до того часу можуть продати усі картини.



І справді, через два місяці після пригоди стали відомі прізвища цінителів живопису. Та у цьому не було ніякої заслуги поліції. Злодії самі себе виказали.

28 березня до магазину зайшла жінка, яка запитала, чи не зможуть зробити рами для її п'яти картин, які вона принесла згорнутими у сувій. Зовнішній вигляд гості не вказував на її інтелігентне походження, і тому її прохання відразу насторожило Межиковського, хоча він не виказав свого занепокоєння. Розгорнувши та оглянувши принесені картини, він знайшов три свої, і зрозумів, що й інші дві вкрадені. Межиковський непомітно дав знак дружині, яка допомагала йому у торгівлі, викликати поліцію. А сам, щоб затримати жінку як найдовше, попросив її зачекати, поки він заміряє розміри майбутніх рам, вона вибере багет до них, а він скаже, скільки коштуватиме уся робота. Та не устиг він завершити обміри, як до магазину зайшов городовий, будка якого була за квартал від магазину по вулиці Петрівській.

Як виявилося, крадені картини принесла Зінаїда Драчова, яка проживала на Кушівці. Городовий відвів її до поліцейського відділку, куди покликали поліцейських з

розшукового відділу. Під час допиту Драчова сказала усе, що знала. Поліція поїхала на Кримську вулицю, де проживала жінка, і в її хаті затримала злодіїв – Дмитра Тігова та Льва Дев'ятинського. Під час обшуку у хаті знайшли картини, які вони украли з магазину Межиковського. Також у хаті були ще зо три десятки картин, вкрадених з магазинів Одеси та Херсона. Хто їх намалював, у поліцейському повідомленні не було вказано.

А ось ще дві кримінальні історії, в яких злодії допомогли поліції. Уночі 26 грудня 1907 року обікрали рибний магазин братів Фіалкових. Виламали замок в дверях. Прийшовши вранці, власники магазину знайшли на підлозі чийсь піджак. Виявилося, що його забувся злодій. У кишені піджака знайшли паспорт на ім'я А.Кулікова. Фіалкови викликали поліцію, яка оперативно знайшла власника паспорта та піджака, і заарештувала його.

У ніч на 17 лютого 1908 року з магазину золотих речей А.Л.Малиновського, який знаходився у будинку Бардаха на Дворцовій вулиці, украли золота та срібла на 60 рублів. Злодії проламали два дерев'яних перестінки і відкрили замки двох дверей. Під час крадіжки в одного із зловмисників випав з кишені лист від батьків з Одеси...

СПРАВИ АМУРНІ СТАЛИ КРИМІНАЛЬНИМИ

У дореволюційні часи амурні справи досить часто знаходили відображення у поліцейських зведеннях. Про наслідки подружньої зради, ревності та нерозділене кохання щотижня повідомляли елисаветградські газети.

Часто через ревності дами обливали обличчя суперниць кислотою. Так, 24 серпня 1909 року 24-річна дівчина, яка служила у пекарні Камінського по Пашутінській вулиці, зустріла біля пекарні 21-річну Наталію Крайнову, і з ревності облила її кип'ятком з чайника. А у січні 1911 року 21-річна служниця того ж таки Камінського облила карболовою кислотою пекаря Миколу Молчанова за те, що

той став зустрічатися з іншою. Увечері 12 серпня того ж року увагу постового городского на вулиці Вокзальній привернула жінка, в руках якої була металева кружка з сірчаною кислотою. Як виявилось, Поліна Бакотіна хотіла облили нею Фаїну Євдокименко через ревності. В наступній історії жертвою став Михайло Скоробогатов. Його приревнувала до іншої жінки Ніна Лисиця з вулиці Грязної. Вранці 23 липня 1905 року вона перестріла Скоробогатова по вулиці Дворцовій, напроти входу до приміщення Громадського зібрання, і облила карболовою кислотою.



У номері за 15 червня 1908 року газета «Голос Юга» надрукувала замітку «Месьє соперницы». На Безпоповській вулиці у якогось Кабалкіна працювала служницею Роза Абрамович. До неї зачастив молодий чоловік Лев Пучков. Його дівчина Сара Едельштейн дізналася про нову пасію кавалера і хлюпнула їй в обличчя сірчаною кислотою.

Поліція затримала Сару. Допитали і винуватця пригоди. І тут виявилось, що він проживає за підробленим паспортом, бо ухиляється від військової служби.

Через нерозділене кохання, ревності та зраду, часто надумані, чоловіки позбавляли життя своїх дружин. Так, 2 листопада 1908 року на станції Шостаківка 23-річний телеграфіст Іван Вільнін задушив дружину, з якою повинчався вісім місяців, та тещу. Слідчому свій вчинок пояснив тим, що знайшов у дружини фотографію іншого чоловіка.

Двадцятичотирирічному Матяшу, об'їждчику економії Шевякова у селі Софіївка Нечаївської волості, селянка-ровесниця Пелагея Тимченко відмовила у коханні. І тоді він на очах в інших робітниць застрелив Пелагею з рушниці. Сталося це у липні 1905-го. Як повідомляла московська газета «Русское слово» за 9 жовтня 1908-го, окружний суд призначив Матяшу на підставі вердикту присяжних 10 років каторги.

У березні 1914 року Петро Стехін повернувся додому з роботи і застав у ліжку свою дружину відразу з двома цирковими борцями. Чоловік у пориві гніву застрелив дружину з рушниці. Перелякані борці утекли з будинку голими, і бігли так з вулиці Олексіївської до свого шапіто на Ярмарковій площі. На їх щастя, на вулиці уже сутеніло. А ревнивець ще й порізав ножом мертве тіло зрадниці, а потім покінчив з життям, випивши якусь отруту.

У номері за 16 грудня 1909 року газета «Голос Юга» повідомляла, що у «селении Щербанях один новобранец, опасаясь, что любимую им и отвечавшую взаимностью девушку отдадут замуж, пока он будет на службе, - зарезал свою возлюбленную и затем сам повесился».

У січні 1909 року у Новомиргороді селянин Дулька уночі зарубав сокирою свою дружину, бо вона йому сказала, що усі сусіди кращі за нього у ліжку.

У будці біля будинку Остаф'євої по вулиці Петрівській була майстерня чоботаря, де працював 30-річний Антін Землевич. Останнім часом до нього зачастив робітник заводу Шкловського Наум Регірер. Він приходив, щоб дорікнути Антону у тому, що той розбив його сімейне життя. Наум розлучився з дружиною і вважав винуватцем цього Землевича. 5 серпня 1905 року Регірер прийшов у майстерню п'яним і чотири рази вистрілив з пістолета у Землевича.

7 травня 1905 року у лісі біля села Мар'янопіль знайшли труп 19-річної Ольги Бондаренко. Місяць тому вона вийшла заміж за 18-річного односельчанина Дмитра Бондаренка. Чоловік зізнався у вбивстві. До одруження він залицявся до сільської красуні Надії Харитоненко, проте не зміг одружитися, бо вона виїхала до Єлисаветграда. Тож Дмитро одружився на Ользі. На Великдень Харитоненко повернулася у село і розбудила у нього забуті почуття. Сказала, що готова вийти за нього заміж. Але на заваді була дружина. І тоді вони вирішили отруїти Ольгу. Отруту Надія надіслала з Єлисаветграда. 5 травня Ольга пішла у сусіднє село Паліївку. Дорога пролягала повз ліс. Дмитро задушив її хусткою, а труп сховав у кущах.

Жителька села Федьвар Олександрійського повіту Ірина Карнаухова прийшла додому з коханцем Семеном Казлітіним. Чоловік у цей час спав. Жінка образилася на нього за те, що він був удома, і тепер їй з коханцем треба шукати місце, де займатися сексом, тож у пориві гніву ударила сокирою чоловікові по грудях. Потім коханець відібрав в Ірини сокиру і зарубав її чоловіка.

Пізно увечері подружжя Дрюченків з Єлисаветграда повернулося додому п'яним і полягали спати. Опівночі батька розбудив син і сказав, що мама пішла до сусіда, і звідти чути її крик, мабуть б'ють. Чоловік побіг на цей крик. Дружина зустріла його словами: «Ти повинен заздалегідь попереджати, коли будеш шукати мене у коханця». Дрюченко побив її. На дев'ятий день жінка померла.

Траплялися й смішні історії. 25 червня 1908 року у міському суді слухали справу двох юнаків з Катранівки - Береста та Дерев'янка. На Катранівці проживала Варвара Соколенко, у якої була доросла донька, але вона не звертала уваги на юнаків. Вони образилися і пригрозили матері дівчини, що обмажуть ворота дьогтем. Суддя призначив кожному з кавалерів по чотири дні арешту.

9 липня 1911 року газета «Голос Юга» надрукувала повідомлення із заголовком «Супружеская любовь». «В городскую больницу была доставлена Екатерина Косыцина с откушенной верхней губой, - писала газета. - Дознанием выяснено, что губу у Косыциной откусил ее муж, который в участке сознался в этом. Заявив, что, будучи пьян, целовал жену и в порыве страсти откусил губу, которую... съел». А 7 лютого 1913-го у селі Катеринівка Лелеківської волості Іван Щербина з ревнощів відкусив носа Катерині Малиновській.

Опівночі 7 серпня 1911-го в Олександрівський поліцейський відділок в Єлисаветграді прибігла боса дружина двірника Фекла Ф-ч. Вона скрізь сльози попросила захисту, бо боїться, що чоловік її уб'є, коли дізнається, що сталося. Вона спала, коли до кімнати зайшов її знайомий Василь Романишин. У темряві вона сприйняла його за свого чоловіка і тому безперешкодно віддалася. Лише через півгодини, коли Романишин раптово пішов, вона зрозуміла, що її обманули і побігла у відділок.

У вересні 1912 року в Єлисаветграді судили 25-річну Фросину Казакуцу за те, що вона мала трьох чоловіків. Справу слухали при закритих дверях. Жінці присудили 3 роки 3 місяці і 3 дні ув'язнення. Отаким жартівником виявився суддя.

І сьогодні, через сто років після описаних у єлисаветградській газеті «Голос Юга» амурно-кримінальних пригод, подібне ви можете прочитати на четвертій сторінці «21-го каналу».

ПОДІЛИЛИСЯ ЗНАЙДЕНИМ

Сьогодні шахраї використовують ті ж самі сценарії, що й їхні попередники сто років тому. Хіба що нинішні аферисти осучаснюють свої трюки, зокрема і з підкиданням гаманця на вулиці. Періодично на нього ловлять родичів хворих з периферії, які лежать в лікарнях обласного центру, або ж пенсіонерів біля банківських установ та банкоматів. Один шахрай начебто губить на очах майбутньої жертви свій гаманець. Тут же його піднімає напарник цього так би мовити «розз'яви», бачить пенсіонерку і пропонує їй поділитися знахідкою. У цей час підходить «розз'ява» і вимагає віддати його гроші, при цьому змушує дозволити перевірити вміст гаманця жертви та її кишені, чи вона була туди не сховала його гроші. І під час цієї перевірки обкрадає пенсіонерку.

У подібну халепу потрапив у березні 1910 року житель села Костянтинівка Федір Алексєєв. Він приїхав в Єлисаветград на базар. Коли продався, вирішив зайти у кілька крамниць, щоб купити гостинці – хустку для дружини та цукерок для дітей. Очевидно за Федором уже слідкували. Як писала газета «Голос Юга», до нього «употребили известный прием, состоящий в том, что один из аферистов, идя впереди Алексеева, поднял будто бы кем-то оброненный конверт и скрылся, а другой подошел к Алексееву и стал его обыскивать, подозревая, что тот присвоил находку. В результате обыска у Алексеева исчез кошелек с 25 рублями».

А у грудні того року жертвою аферистів стала єлисаветградка Фаїна Колісниченко. Вона отримала у Державному банку 400 рублів. Вийшовши з банку, пішла додому на Олександрівську (нині Тарковського) вулицю. Йшла по Верхній Донській (Паученка) вулиці. Коли пройшла перехрестя з Пашутінською, побачила перед собою жінку, яка підняла з землі гаманець. Ця жінка відразу ж запропонувала Фаїні Абрамівні поділитися знайденим. Під час їхньої розмови непомітно підійшов якийсь чоловік і

заявив, що це він загубив гаманець, і став вимагати повернути йому гроші. Жінка, яка підняла гаманець, тихенько відійшла в сторону. Тож Фаїні Абрамівні довелося діставати свій гаманець. Чоловік для чогось перерахував гроші і сказав, що в гаманці немає його банкнот. Віддав гаманець, вибачився і пішов. Пішла додому і Колісниченко. А уже вдома, відкривши гаманець, побачила у ньому замість 100-рубльових асигнацій акуратно нарізаний папір.



Чатували біля Держбанку в Єлисаветграді шахраї на наступну жертву і у липні 1914 року. Нею виявився селянин з селища Новоукраїнка Микита Арнацький. Він отримав у банку гроші у сумі 562 рублі. І пішов пішки на залізничний вокзал, щоб відправитися потягом додому. На ступеньках від трамвайної будки до будівлі вокзалу перед ним чоловік підняв з землі пачку якихось паперів і поклав їх у свою фуражку. Та оглянувшись і побачивши Арнацького, почервонів і сказав Микиті: «Давайте відідемо і подивимося, що є у цих паперах, можливо гроші, то поділимося». Нічого не підозрюючи лихого, Арнацький пішов за невідомим до огорожі заводу Ельворті. Там до них підійшов ще один невідомий чоловік і заявив, що це він загубив папери та гроші. І став вимагати, щоб Микита та чоловік, який підняв з землі папери, дозволили обшукати їх.

Невідомий, а за ним і Арнацький, дали такий дозвіл. У того, що підняв папери, невідомий нічого не знайшов, тож заявив Микиті, що гроші повинні бути у нього. Під час обшуку невідомий забрав в Арнацького 562 рублі, а замість грошей загорнув йому у хустку пачку газетного паперу і пішов. Пропажу Микита виявив, лише коли підійшов до каси, щоб купити квиток на потяг до Новоукраїнки.

ПОРТМОНЕ БАРОНА ШВАХГЕЙМА

Злодії облюбували залізницю з перших днів її функціонування. На вокзалах постійно багато людей, які чекають на прибуття потяга. У натовпі можна непомітно засунути руку до чужої кишені. Та й під час подорожі у вагоні потяга пасажирам постійно треба бути напготові, що у них украдуть багаж, або ж перевірять вміст кишень. Серед потерпілих не лише прості люди, а й відомі особи. Ось кілька таких повідомлень, які надрукувала елисаветградська газета «Голос Юга» на своїх сторінках.

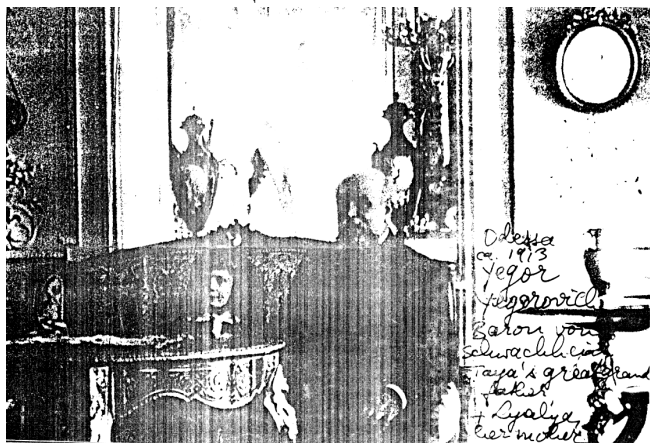
У грудні 1905 року у вагоні потяга №3, який слідував в Єлисаветград, на станції Знам'янка хтось став кричати «Пожежа! Горимо!». Серед пасажирів піднялася паніка. Усі кинулися до виходу. Та знайшлися серед пасажирів й такі, хто зрозумів, що це трюк злодіїв, і стали заспокоювати інших, що немає ніякої пожежі. Згодом виявилось, під час паніки, яка й справді була викликана криками злодіїв, з кишень більше десятка пасажирів пропали гаманці, а також зникли носильні речі у кількох пасажирів.

23 квітня 1904 року на залізничному вокзалі в Єлисаветграді обікрали вдову генерал-майора Савіцького. З її кишені витягнули гаманець. На щастя, рух злодія помітив один з пасажирів і підняв крик. Кишеньковий злодій Сруль Могилевський кинувся у двері з приміщення вокзалу і налетів на жандарма, який саме заходив у вокзал.

А 7 вересня 1913 року на залізничній станції Новоукраїнка обікрали селянина Андрія Ващенка. Він

збирався їхати до Єлисаветграда на завод Ельворті, щоб купити сівалку. Мав при собі 1000 рублів. Очевидно про це дізналися відомі поліції кишенькові злодії Харитон Вовк та Іван Драган. Один витягнув з кишені Ващенко гаманець і передав його своєму товаришу, який виходив з приміщення вокзалу. Оскільки поліції спостерігала за злодіями, то на цій крадіжці їх і узяли на «гарячому».

У квітні 1914 року на залізничній станції у Знам'янці з петроградського потяга зійшов пасажир, щоб пересісти на інший потяг, до Єлисаветграда. Це був барон Єгор Єгорович Швахгейм. Побачивши на пероні добре зодягнутого чоловіка, за ним пішли слідом двоє злодіїв. І коли барон заходив до приміщення вокзалу, один з них підштовхнув Швахгейма, а інший витягнув з кишені пальто портмоне, у якому було 2500 рублів. Барон цього не помітив, а виявив пропажу, лише сівши до єлисаветградського потяга. Тож хто його обікрав, так і залишилося таємницею.



На фотографії Барон Швахгейм, власник маєтку у селі Воєводське, нині в Арбузинському районі Миколаївської області.

Лягаєш спати у вагоні потяга, ховай подалі гроші та коштовності. Це правило знають усі пасажери. Знав його і житель Єлисаветграда Хаїм Донський. Під час відпочинку він засунув ящик з догоцінностями вартістю понад 500 рублів під подушку, на якій спав. Та коли уранці потяг №11 прибув у Єлисаветград і Донський прокинувся, ящичка під подушкою не було.

Як повідомляла газета «Голос Юга», вранці 10 січня 1912 року на станцію Одеса-Головна прибув пасажирський потяг №9. І пасажир 2-го каласу лісничий єлисаветградського лісництва П.Н.Меранвіль-де-Сент-Клер забив тривогу, що його обікрали. До вагона, у якому приїхав лісничий, збіглася уся залізнична поліція. Пасажир із прізвиськом з незвичним для нас словосполученням слів сказав, що у нього пропали казенні гроші - 17 тисяч рублів. До потяга він сів на станції Плетений Ташлик. Уночі, лягаючи спати, гроші поклав до кишені жилета, який потім сховав під подушку. А коли прокинувся, то у грошей у кишені уже не було. Під час огляду одягу та речей лісничого поліція знайшла 234 рублі, які, як сказав потерпілий, були його власними. Кому належало це суто аристократичне прізвище Меранвіль-де-Сент-Клер – залишилося таємницею.

ПОСТРІЛ З НЕОБЕРЕЖНОСТІ

Якщо у першому акті на стіні висить рушницю, то в останньому вона обов'язково вистрілить. Ігнорування цією аксіомою від Антона Чехова призводить до трагічних наслідків. Необережне поводження з вонгепальною зброєю закінчується тим, що хтось натискає на гачок і рушниця стріляє.

Що цікаво, цього правила часто не дотримуються й ті люди, які добре знають і уміють поводитися зі зброєю. І тоді стається те, що сталося у листопаді 1908 року в Олександрії. До міського банку зайшов городовий, будка якого була поряд з банком. Говорить, вирішив почистити свою табельну

зброю. У кімнаті, до якої він зайшов, уже був один поліцейський. Сторож банку у цей час мив підлогу. Городовий забувся, що пістолет заряджений, і нажав на собачку. Куля ковзнула по волоссі на голові сторожа і влучила у руку іншому городовому...

Як повідомляла газета «Елисаветградский вестник» у грудні 1881 року 15-річний підліток Іван Робольченко з села Нижня Сизонівка Обознівської волості застрелив з необережності з батьківської рушниці 10-річного сусіда ... А 12 квітня 1904 року схожа трагедія сталася за кузнями в Єлисаветграді. 18-річна Авксентія Єрмолаєва гралася з револьвером брата і з необережності вистрілила. Куля влучила у голову 14-річному Івану Бороніну... 11 жовтня 1909 року у селі Протопопівка два юнаки Клочков та Шкуратов оглядали револьвер останнього. Клочков твердив,



що револьвер несправний і не вистрілить. «А ну, дивись!» - сказав Шкуратов і нажав на курок. Куля влучила Клочкову у груди. Поранення було смертельним... Увечері 3 жовтня 1911 року на Биковому 16-річний Іван

Ільченко з необережності вистрілив з батьківської рушниці і поранив служницю, яка померла до приходу лікаря.

А про наступну трагедію довго говорив увесь Єлисаветград. У вересні 1912 року учень 3-го класу гімназії Крижановського Суботіч купив собі револьвер «Монте-Крісто» і кілька днів вправлявся у стрільбі. У суботу Суботіч став демонструвати револьвер друзям, запевняючи, що це безпечно. Підняв револьвер на рівні голови і спустив курок. Пролунав постріл і 14-річний гімназист упав замертво.

Батькам хлопчика адміністрація гімназії послала телеграму в Олександрійський повіт...

ТРЮК «ПІДСЛУХАНА РОЗМОВА»

Улітку 1909 року майже усі магазини, крамнички, аптеки, ресторани та склади Єлисаветграда обійшов молодий чоловік, який розповідав скрізь одну й ту ж історію. Начебто він випадково підслухав у півній «Гамбрінус» по вулиці Верхній Донській (нині Паученка) розмову, і за те, що передасть її зміст, просив винагороду.

В обідню пору до рибного магазину С.Кричевського по вулиці Великій Перспективній зайшов юнак і сказав продавцю, що у нього є конфіденційна інформація для власника магазину. Через кілька хвилин з підсобного приміщення вийшов Семен Кричевський. Юнак напівшетопом сказав йому, що сьогодні уночі злодії збираються обікрасти його магазин. Це повідомлення насторожило Семена Абрамовича і він поцікавився, звідки про це відомо юнаку.



- Я сидів у півній «Гамбрінус», і чув розмову за сусіднім столом. Троє чоловіків обговорювали план крадіжки з вашого магазину. Ось я і вирішив сказати вам. Думаю, ви ж дасте мені за це попередження на чай.

Семен Абрамович дістав з кишені кілька монет і віддав їх юнаку. Той подякував і пішов у двері. А Кричевський

зібрав своїх працівників і дав вказівку двом чергувати уночі у приміщенні.

Через 50 метрів від магазину Кричевського юнак зайшов до магазину Фіша і розповів Йосипу Самуїловичу про начебто підслухану розмову у пивній «Гамбрінус», і вона стосувалася магазину Фіша.

Того дня юнак побував у бакалійній лавці Ю.Яновського та лавці Й.Зільгенара на старому базарі, у тютюновій лавці братів Красовських, у рибному магазині Фіалкових, у магазині В.Вільховського по вулиці Садовій... Одні власники магазинів, як Семен Кричевський, виявилися скупими, оцінили дружнє застереження юнака у кілька монет, а дехто був більш щедрішим. Тож завершивши свій обхід, Іван Калюжний, а так звали юнака, назбирав майже 10 рублів «чайових».

Кожен з попереджених Калюжним про крадіжку виставив на ніч охорону. Та ніхто її тієї ночі не потурбував. Як, врешті, і усіх тих, кого у наступні дні попереджав наш фігурант. Щоправда, були й випадкові крадіжки. Як, приміром, з магазину Вільховського, де злодії просвердлили в дерев'яному дверному полотні навколо замка 18 отворів, але так і не спромоглися з ним впоратися...

НАПОЛЕГЛИВИЙ ЗЛОДІЙ

Місце роботи кишенькових злодіїв там, де велике скупчення людей, і де у жертв можуть бути гроші. Так було сто років тому, так є і сьогодні.

Щономера у колонці міських новин елисаветградська газета «Голос Юга» друкувала повідомлення про кишенькові крадіжки. Одне з них мало заголовок «Наполегливий злодій». 6 квітня 1914 року якийсь П.Коломієць прийшов до Успенського Собору. Під час прикладання до плащаниці він відчув у своїй кишені чужу руку. Однією рукою Коломієць схопив руку злодія, а другою відштовхнув його від себе у груди. Злодій відразу вибіг із Собору.

Через деякий час П.Коломієць вийшов на вулицю і направився до чайного магазину Гунькіної по Великій Перспективній вулиці. З-за дерева вийшов наш злодій і пішов слідом за Коломійцем. І при вході до магазину знову засунув руку до кишені жертви, витягнув гаманець і став утікати. Коломієць кинувся наздоганяти злодія. Один зі свідків пригоди зробив підніжку і злодій зарив носом по землі. Оскільки це було у центрі міста, відразу з'явився городовий. Коломієць забрав свій гаманець, а городовий повів злодія до відділку. Як виявилось, це був Данило Дикий, раніше судимий за крадіжки та позбавлений прав.

Часто злодії навідувалися до театру Кузьмицького та до Громадського зібрання. Але не для того, щоб подивитися виставу, чи концерт, а щоб перевірити кишені інших глядачів. І починали вони це робити уже біля каси. У червні 1909 року з кишені Крипковатого витягнули годинника, а у Лозинського та Басистого украли гаманці з грішми. А у Громадському зібранні під час лекції Петрова з кишені присяжного повіреного Г.Берінштейна пропали 125 рублів, у П.Снісаревського – 100 рублів, у Г.Золотаревського – 19 рублів. Там же поліція затримала кишенькового злодія М.Хвощинного, який з кишені відвідувача витягнув дві обручки та два паспорти. 1 лютого 1913 року у Громадському зібранні був концерт Плевицької. Серед тих, хто його слухав, була і Р.Слущька. І вона так захопилася, що не побачила як з-під ніг біля крісла украли її ридикюль, у якому були гроші у сумі 237 рублів.

Полюбляли елисаветградські злодії і похорони євреїв. Провести їх в останню дорогу приходило багато заможних людей. Так під час похоронів Ц.Камінського у 1908 році обікрали більше десятка учасників похоронної процесії. Усе розпочалося з Великої Синагоги, де з кишені С.Бершадського витягнули гаманець з 76 рублями. У М.Подольського на кладовищі украли 130 рублів, а у Ф.Рейсер - 115 рублів. Поліція затримала тоді відразу чотирьох злодіїв.

А у М.Єфімова кишеньковий годинник пропав у будинку розпусти Куніної по вулиці Береславській (нині Єгорова). У грудні 1905 року Х.Шехтер продавав газету «Голос Юга» по вулиці Дворцовій, уторгував більше 25 рублів, і їх хтось украв.

Відкривали кишенькові злодії і двері банківських установ. Так опівдні касир заводу Ельворті А.Тарановській здавав гроші у державному банку і недорахувався двох кредитних білетів по 500 рублів. Там же обікрали Нагребецького - злодій витягнув з його кишені 1500 рублів, зловмисника затримали, та підбігла якась жінка, затіяла сварку і злодію вдалося утекти.



Вдалося уникнути відповідальності злодію і в наступній історії. У серпні 1905 року через базарну площу в Єлисаветграді їхав І.Бочій. І його підвода колесом зачепила іншу підводу. Коли стали роз'єднувати вози, один з добровільних помічників засунув руку до кишені Бочія і витягнув гаманець з грішми. Це хтось побачив і гукнув городского. Злодія затримали. Та при обшуку гаманця у

нього не знайшли. Мабуть устиг передати його товаришу. Затриманий назвався С.Цесентським.

Зрідка поліція ловила злодіїв «на гарячому». У листопаді 1908 року поліція затримала Х.Уманського, який у вагоні трамваю украв золотий годинник в австрійсько-підданого Ю.Ціпера. А 27 жовтня 1904 року біля винної лавки по Петрівській вулиці затримали жителя села Черняхівка М.Шапірштейна, який украв у селянина І.Ковалю гаманець з 2 рублями 30 копійками. У січні 1907 року на базарі затримали 12-річного І.Петрова та 17-річного Л.Дракумана, які украли з кишені селянина гроші.

НЕЙТРАЛІЗОВУВАЛИ ЖЕРТВУ ЦИГАРКОЮ ІЗ ПСИХОТРОПНОЮ РЕЧОВИНОЮ

На початку 1914 року у кількох населених пунктах Херсонської губернії були скоєні злочини за схожим сценарієм. Поліція дійшла висновку, що це справа рук однієї і тієї ж «шайки усыпителей». Обравши жертву, вони знайомилися з нею поближче, входили у довіру, вияснили чим у чоловіка можна пожитися. А потім обравши слушний момент, пригощали її цигаркою. Очевидно у ній була якась сильнодіюча психотропна речовина. Бо жертва робила кілька затяжок і втрачала свідомість. До тями проходила не раніше, ніж через годину. І виявляла, що у її кишенях пусто. А якщо це відбувалося у помешканні потерпілого, то «шайка усыпителей» виносила усе найцінніше.

Жертвою цієї банди став і багатий селянин з міста Ананьїв (нині Одеської області) С.Дромашко. Бандити звідкілясь дізналися, що у нього завелися гроші. Познайомилися і запропонували вигідну справу – купити у них фальшиві рублі у відношенні 1:10. Оскільки у гаманці Дромашка було 1100 рублів, то обіцяли за них дати йому 11 тисяч рублів 100-рубльовими асигнаціями. Для обміну запросили до готелю (на знімку). А там під час розмови один

із фальшивомонетників відкрив портсигар, дістав цигарку для себе і запронував покурити Дромашку. Той підкурив, затагнувся двічі і у свідомість затагнуло туманом, а ноги підкосилися.



Коли Дромашко прокинувся, за вікном було темно. У голові гуділо. У кімнаті окрім нього нікого більше не було. Не було у кишенях і грошей.

Дромашко пішов до поліції. Там вислухали його, і сказали, що будуть шукати грабіжників. Дромашко сказав поліцейським, що під час розмови один із шахраїв говорив іншому щось про Єлисаветград, тож він припустив, що його кривдники могли бути з цього повітового міста. Та оскільки поліцейські пропустили повз вуха цю цінну інформацію, Дромашко сам вирішив її перевірити і поїхав потягом до Єлисаветграда.

Знайшов у нашому місті пошукове поліцейське відділення і розповів про свою пригоду в Ананьїві. Поліцейські показали йому свій альбом з фотографіями місцевих злочинців. Дромашко у трьох знімках упізнав своїх

кривдників. Це були жителі Єлисаветграда М.Леновецький, Д.Бродський та Я.Шевчишин. Поліція затримала їх наступного дня і відправила за місцем скоєного злочину у місто Ананьїв.

ЗАБУДЬКУВАТИЙ ЗЛОДІЙ

Досить часто злодії самі себе виказують, залишивши на місці злочину свої документи чи якісь інші речі, за якими їх легко вираховують працівники карного розшуку.

Так минулого тижня подібна історія сталася в Олександрії. Жінка прийшла з дитиною на шкільний спортмайданчик. Свою сумку повісила на турнік і відійшла на кілька метрів до дитини, яка гралася у ямі з піском для стрибків у довжину. Раптом почула позаду шум. То невідомий юнак, який до цього куняв неподалік на колоді, схопив її сумку і став утікати. Хтось викликав поліцію. І тут виявилось, що грабіжник забувся на колоді свою спортивну куртку. А в її кишені лежав мобільний телефон. Подзвонивши за номером у блокноті проти слова «мама», поліцейські дізналися кому належав цей телефон, і де він проживає. Тож коли юнак повернувся додому, на нього уже чекали...



Траплялися подібні історії і у дореволюційні часи. Так у грудні 1907 року Б.Резніков повертався додому на Верхню Биківську вулицю. Коли карета зупинилася і Б.Резніков став розраховуватися за проїзд з кучером, на нього напали троє, відібрали гаманець і утекли. У руках Резнікова залишився ремінь одного з грабіжників. З тильної сторони на ньому було написано прізвище власника. Так поліція знайшла одного з грабіжників, а згодом затримали і двох його напарників.

Через тиждень після цього пограбування обікрали рибний магазин братів Фіалкових в Єлисаветграді. Злодії виламали два замки у вхідних дверях. Вранці власники магазину знайшли на підлозі чийсь піджак. Припустили, що його забув злодій. У кишені піджака лежав паспорт на ім'я А.Кулікова.

Уранці 7 листопада 1912 року, коли відкрився винно-горілчаний гастрономічний магазин Гюнтера по вулиці Дворцовій, продавці побачили на підлозі посеред торгової зали три порожні пляшки від коньяку та порожню пляшку від рябінової горілки. А за прилавком хропіли безпробудним сном два чоловіки. Також були зламані дверцята металевого сейфа, з якого пропали 50 гривень. Гроші знайшли у кишені одного із злодіїв. Коли прибули поліцейські, то впізнали у них Марка Сидоренка та Івана Фурсова.

ВІТЧИМ СПАВ З ТРЬОМА ПАДЧЕРКАМИ

Коли читаєш у поліцейських зведеннях повідомлення про згвалтування неповнолітніх, наругу над жінками похилого віку та інцест, ловиш себе на думці – от часи, от мораль! Та, виявляється, подібні повідомлення майже щотижня друкувала й елисаветградська преса.

Так у травні 1908 року 25-річний Терентій Руденко, житель села Нечаївка, проник уночі до хати, у якій спали поденні робітниці економії Жуковського, і згвалтував 18-річну жительку села Плетений Ташлик Марію Коломійцеву.

У червні того ж року жителька села Лелеківка Фрося Гайворонська поверталася додому з міста. І за казенним винним складом її наздогнали четверо чоловіків, зтягнули у яр і знущалися, аж поки вона не втратила свідомість. А у грудні 33-річний житель села Камишувате Компаніївської волості Іван Ведученко вибив уночі скло у вікні будинку 66-річної Секлети Склярвої у мастку Бракер і згвалтував її.



У березні 1909 року 42-річний житель містечка Глоси Андрій Пашенко побачив на вулиці 10-річну дівчинку і запропонував їй піти з ним погуляти. Дівчинка відмовилася. Тоді Пашенко потягнув її у куші, щоб там позбиткуватися. Та дівчинці вдалося вислизнути з його рук і утекти додому, де вона усе розповіла батькам, а ті звернулися до поліції.

Увечері 20 березня 1910 року біля цегельного заводу в Єлисаветграді проходила бабуса. З території заводу вийшов робітник Харитон Каретін, затиснув рота жінці рукою і намагався здерти спідницю. Цьому завадили дві перехожі, газета назвала їхні прізвища, - Медяникова та Єременко, побачивши яких Каретін покинув жертву на землі і утік. 5 травня того ж року у селі Лелеківка 22-річний Каленик Шулешко позбиткувався над 33-річною душевнохворою односельчанкою Євдокією Григорьєвою. Це помітили діти і стали кричати. Та Каленик не звертав на них уваги. 21 червня двоє юнаків Іванов та Пещерський згвалтували на березі Інгулу 42-річну знайому Крисіну. 1 серпня четверо робітників економії Шевякова зустріли в полі 14-річну дівчинку і по черзі позбиткувалися над нею. Нещасну у

безпам'ятному стані відвезли у земську лікарню в Єлисаветград, де вона повісилася. Наступного дня згвалтували 14-річну дівчинку з економії Кривоносова у селі Олексіївка. Поліція затримала 32-річного робітника економії. А 5 серпня у селі Петроострів 11-річний С.Магар, граючись з 8-річною А.Милащенко, затагнув її у кущі і скоїв акт насилля над нею.

4 січня 1911 року до поліції в Єлисаветграді прийшла 42-річна Катерина Семененко. Напередодні опівдні до неї зайшов п'яний 21-річний племінник С.Іванов, скористався тим, що нікого не було удома, і згвалтував тітку. А у березні до поліції зверталися дві сестри Ш. з вулиці Солдатської. За їх словами, вітчим прижив з їхньою старшою сестрою дитину, а останнім часом став і з ними спати. Коли вони відмовилися, вигнав їх з дому. 1 травня у поліції побувала 17-річна М.Прохорова, яку згвалтував чоловік, у якого вона була домробітницею.

Слід сказати, що правоохоронні органи у ті часи реагували на подібні заяви. А декого за гріхи карали більш вищі сили. Так 11 вересня 1913 року помер керуючий маством Петропавлівка Філонов. Він узяв молоду робітницю і поїхав з нею у поле, а там спробував згвалтувати. Але дівчина вирвалася з обійм і утекла у село. Розтин показав, що у Філонов помер від розриву серця.

ЗЛОДІЙКУ ЗВАЛИ КАТЕРИНОЮ

Сонька Золота Ручка – головна аферистка XIX століття, стала легендою для багатьох поколінь злодіїв та шахраїв. Некрасива, але неймовірно зваблива і артистична, Шейндля-Сура Блювштейн легко виконувала ролі багатих аристократок, - входила у довіру, а потім обирала випадкових попутників в потягах, багатих прихильників і власників ювелірних крамниць. Експерти стверджують, що в другій половині позаминулого століття в Європі та Росії діяли кілька подібних злочинниць, а Сонька стала їхнім збірним

По місту за якусь годину розлетілася страшна звістка про трагічну загибель дітей торговців. Поліція розпочала пошуки убивць. Спершу затримали циган, які отаборилися у західній частині фортеці. Але ті заперечили свою причетність до цієї трагедії. Тоді арештували Федька Гетьманця, хоча він також уперто заперечував, що убивав дітей. Кров на своєму одязі пояснив учорашньою екзекуцією батька.

Та підозри у тому, що це усе ж таки Федько убив дітей підтвердилися, коли під час обшуку у квартирі Гетьманців знайшли лубкову книжку «Зграя шантажистів» із пригодницької серії про Ната Пінкертон. У брошурці знайшли закладку на сторінці із текстом листа, який майже дослівно був схожий на текст листів, які тижнем раніше отримали торговці Томашпольський та Дубосарський. У них невідомий вимагав, щоб вони поклали під каменем біля тюрми по 50 рублів, інакше їхніх дітей уб'ють. Цю вимогу торговці не виконали, а пішли з листами до начальника розшукової поліції А.Кулакова. Він пообіцяв знайти вимагачів, але не устиг, а може й не шукав.

Незважаючи на те, що Федько Гетьманець був сином сторожа, він умів писати і читати. Поліція знайшла у 15-річного підлітка кілька випусків брошур з пригодами знаменитого Ната Пінкертон.

Почалася у Росії «пінкертонівська лихоманка» у 1907 році. А уже через рік було видано понад шість десятків серійних брошур про розшуковців загальним тиражем до 10 млн. штук. Найбільшою популярністю користувався Нат Пінкертон, якому було присвячено кілька серій. У цього літературного персонажа був реальний прототип – Аллан Нат Пінкертон, відомий американський детектив. Проте Пінкертон з серіалу – умовна літературна фігура, яка була мало схожа на свого реального прототипа. В основі оповідань про Пінкертон лежав не логічний аналіз та роздуми, а дії – переслідування, бійки тощо. Це була авантюрно пригодницька література. Критика та педагоги негативно

образом. Про це свідчить і прізвисько Золотої Ручки – так часто називали вдалих злодіжок, кишенькарів і керівників банд.

Про кількох «золотих ручок» повідомляли і елисаветградські газети. Одна з них, К.Фурман, восени 1909 року обдурила з десятків багатих жителів нашого міста. Серед них був І.Гойхман. До нього найнялася домробітницею молода жіночка.

Представилася Катериною Гавриленко.

Пропрацювала кілька днів і зникла. Разом з нею з квартири



пропали дорогі речі та готівка у сумі 3000 рублів. Гойхман звернувся до поліції. У розшуковому відділенні йому сказали, що уже мають кілька подібних заяв жителів міста, яких обікрали за подібним сценарієм. Прикмети домробітниці були одні й ті ж. Тільки представлялася вона щоразу новим прізвищем.

Затримали Катерину Фурман, а так звали злодійку, у жовтні. Ось що писала про цей випадок газета «Голос Юга» у номері за 17 жовтня: «Вчера в сыскное отделение была доставлена из Екатеринославля задержанная там «золотая ручка» Е.Фурман, в которой потерпевшими была опознана неизвестная, обворовавшая их. Фурман передана в распоряжение судебного следователя».

ОБДУРИВ СОЛДАТОК

В однакову халепу потрапили у квітні 1910 року відразу кілька елисаветградських солдаток. Серед них була і Варвара Гончаренко з Солдатської вулиці. Сьогодні на карті міста цієї вулиці немає, знаходилася вона у нинішньому Шкільному мікрорайоні. Чоловік В.Гончаренко перебував на військовій

службі у Києві. І до неї додому прийшов молодий чоловік, який сказав, що він знайомий її чоловіка Миколи, служать разом в одному полку, в Єлисаветград приїхав у службових справах. Коли ж про цю поїздку дізнався чоловік Варвари, то попросив провідати дружину. Дав адресу, написав листа. Ось він вибрав вільну хвилину і прийшов до неї.



Жінка пробігла очима листа, в якому не розгледіла, що то не почерк чоловіка. У листі чоловік просив допомогти грошми та харчами. Варвара дала незнайомцю 10 рублів та два кілограми сала, щоб він передав у Києві Миколі.

Коли гість пішов, жінка сіла писати листа чоловікові. Повідомила, що відправила йому через знайомого передачу – гроші та сало. А через тиждень отримала відповідь. Чоловік

писав, що він нікого не просив заходити до неї, і ніякої передачі не отримував.

Як повідомляла газета «Голос Юга», окрім В.Гончаренко, ще кілька елісаветградських солдаток стали жертвами цього шахрая. У замітці газета ставила запитання: а де аферист міг узнати адреси солдаток та дані про їхніх чоловіків?

ЗМІСТ

ЄЛИСАВЕТГРАДСЬКИЙ ЛИХВАР САНОВИЧ	
ПАРАЗИТУВАВ НА ЮНКЕРАХ	3
ТАЄМНИЦЯ ДВОХ СКРИНЬ	9
ЧУДО-ЛІКИ ПОЛЯКОВОЇ	13
ЯК СВЯТКУВАЛИ ДЕНЬ ПОЛІЦІЇ У	
ЄЛИСАВЕТГРАДІ	17
НА ПЕТРІВСЬКІЙ СТОЯВ БУДОЧНИК	
ПАРХОМЧУК	19
ГРОШІ НА БОЧКУ АБО НА ТРУБУ	23
ЄЛИСАВЕТГРАДСЬКИЙ СЛІД ПІНКЕРТОНА	26
ВАМ ПРИВІТ З АМЕРИКИ	29
ЯК ОБДУРИЛИ ЙОСЬКУ ФІША ТА ШЛЬОМУ	
ШКРОБА	31
«ЗБИРАЛИ» ГРОШІ НА РЕВОЛЮЦІЮ	36
ТЕЛЕГРАМА БУЛА СИГНАЛОМ	38
МІСТИЧНА ІСТОРІЯ	40
СПРАВА ДВОРЯНИНА ОЛЕКСАНДРА	
ШИШКІНА	41
МОЙША ГАЛИЦЬКИЙ ЗВІЛЬНЯВ ВІД СЛУЖБИ	45
ГОРОДОВИЙ ЗБИРАВ ДАНИНУ НА БАЗАРІ	46
ЗА СЛОВО “ХУЛІГАН» СЛІД ЗАВДЯЧУВАТИ	
ЄЛИСАВЕТГРАДЦІЮ	49

ПАЛІЙ	51
ПЕРША АВАРІЯ В ЄЛИСАВЕТГРАДІ З П'ЯНИМ ВОДІЄМ	53
ШАНУВАЛЬНИКИ» ЖИВОПИСУ САМІ СЕБЕ ВИКАЗАЛИ	54
СПРАВИ АМУРНІ СТАЛИ КРИМІНАЛЬНИМИ ..	56
ПОДІЛИЛИСЯ ЗНАЙДЕНИМ	61
ПОРТМОНЕ БАРОНА ШВАХГЕЙМА	63
ПОСТРІЛ З НЕОБЕРЕЖНОСТІ	65
ТРЮК «ПІДСЛУХАНА РОЗМОВА»	67
НАПОЛЕГЛИВИЙ ЗЛОДІЙ	68
НЕЙТРАЛІЗОВУВАЛИ ЖЕРТВУ ЦИГАРКОЮ ІЗ ПСИХОТРОПНОЮ РЕЧОВИНОЮ	71
ЗАБУДЬКУВАТИЙ ЗЛОДІЙ	73
ВІТЧИМ СПАВ З ТРЬОМА ПАДЧЕРКАМИ	74
ЗЛОДІЙКУ ЗВАЛИ КАТЕРИНОЮ	76
ОБДУРИВ СОЛДАТОК	77

[illegible]



ЕЛИСАВЕТГРАДЪ.
Уездная Земская Управа.

Фотосним. М. Голдбергъ.



Елисаветградъ, № 14.
Славян. ул.



Елисаветградъ, № 4.
Базаръ и Мужская гимназія.



Русскій для виѣзней тор...



Елисаветградъ, № 14.
Славян. ул.

